

ACADEMIA ROMÂNĂ
SECȚIA DE ȘTIINȚE ECONOMICE, JURIDICE ȘI SOCIOLOGIE
INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

EFECTELE PANDEMIEI SARS COV 2 ASUPRA OCUPĂRII.
ROLUL POLITICILOR PUBLICE ȘI REZILIENȚA PIETEI MUNCII ÎN
CONTEXTUL ADAPTĂRII MEDIULUI DE AFACERI

Coordonator: Valentina Vasile

Colectiv de autori: Cristina Boboc, Simona Ghiță, Simona Apostu, Florin Marius Pavelescu,
Raluca Mazilescu

București
mai 2020

CUPRINS

Introducere

Scurta prezentare a problematicii pieței muncii Oportunități/constrângeri/costuri estimate din evoluțiile contextului național și internațional generate de COVID-19-

Caracteristicile principale ale pieței muncii și impactul COVID-19

COVID- 19 și piața muncii – estimări, probleme, provocări

Locuri de muncă și profesii esențiale

Deficitul de ocupare al personalului din sectorul de sanatate si migrația medicilor

Telemunca, ca formă de adaptare a ocupării, în condiții de distanțare socială. Beneficii și riscuri

Efectele contracției economice asupra pieței muncii – ocuparea și cererea de locuri de muncă

Contractia cererii pe piața forței de muncă

Măsuri propuse de alte state și posibile soluții pentru România

Concluzii finale și sinteza propunerilor de instrumente suport și/sau elemente de politici pentru relansarea ocupării în condiții de utilizare eficientă a capitalului uman

Bibliografie

Introducere

Răspândirea într-un ritm atât de alert a infecțiilor cu noul coronavirus COVID-19 care și-a pus amprenta asupra întregii omeniri în prima parte a anului 2020 a plasat, practic, economiile și piețele muncii din întreaga lume într-o stare de urgență. Întreruperea lanțurilor ofertei globale, scăderea dramatică a activităților comerciale, descurajarea cererii, reducerea timpului de muncă, blocarea unor sectoare de activitate în economia fiecărei țări au dus la instaurarea unei recesiuni puternice. Pornind de la efectele măsurilor pentru limitarea și prevenirea răspândirii COVID-19 asupra pieței muncii – de natura sistemului de organizare a muncii la nivel micro, măsurilor de ajustare a politicilor subsumate gestiunii forței de muncă etc – au fost identificate și estimate efectele pe termen scurt, mediu și lung din perspectiva continuității și eficienței muncii dar și a inegalităților și inechităților economice și sociale

Restricțiile pot avea un efect puternic asimetric pe piețele forței de muncă din UE, impactul negativ cel mai nefavorabil asupra ocupării forței de muncă concentrându-se în țările și categoriile de lucrători cele mai vulnerabile. (Sergio Torrejón Pérez, Marta Fana, Ignacio González-Vázquez, Enrique Fernández-Macías 09 May 2020)¹.

În studiul de față vom prezenta principalele aspecte care au influențat dimensiunea, structura și funcționarea pieței muncii, vulnerabilitățile și impactul social și societal al contracției veniturilor gospodăriilor și vom prezenta orientări de măsuri de politici, cu caracter activ, respectiv de dezvoltare a motoarelor reocupării, dar prin restructurarea modelului de ocupare. Reziliența pieței muncii este mai puternică, dar și de durată mai îndelungată, iar rezistența la schimbare, în special a comportamentelor și eficienței muncii, implică nevoia accentului pe măsuri-factori de stimulare și nu atât pe ajustări/paleative pasive, cu efecte modest pozitive pe termen scurt și puternic negative/adverse pe termen mediu și lung. Lucrarea își propune o diagnoză preliminară a situației și schimbărilor survenite pe piața muncii din România sub impactul crizei provocate de noul coronavirus, cu prezentarea externalităților generate de funcționarea pieței muncii în contextul măsurilor legislative asociate gestiunii crizei COVID-19 și reziliența pieței muncii, din perspectiva organizațională și de gestionare a echilibrelor de piață, a echității și incluziunii sociale. Totodată,

---

¹Sergio Torrejón Pérez, Marta Fana, Ignacio González-Vázquez, Enrique Fernández-Macías - The asymmetric impact of COVID-19 confinement measures on EU labour markets, 09 May 2020, <https://voxeu.org/article/covid-19-lockdown-and-eu-labour-markets>

este schițat un set de măsuri de politică economică și socială, în vederea normalizării situației de pe piața muncii din România, a contracarării efectelor negative generate de această criză. Lucrarea reprezintă un studiu preliminar, realizat la nici două luni de la instaurarea stării de urgență în România și la cca 6 luni de la primele cazuri anunțate în China, ceea ce face ca analizele să fie parțiale, concluziile să fie orientative și cu un grad mare de estimare. Datele statistice disponibile sunt parțiale iar studiile și analizele publicate redau aspecte parțiale, accente ale impactului crizei Covid 19 în sfera economică și socială, neavând rigoarea științifică a reprezentativității și a unei baze de date consistente. În fapt, efectele economice analizate prin indicatori statistici ai pieței muncii se pot măsura doar la nivel incipient pentru România – datele disponibile la INS sunt, la momentul analizei doar pentru luna martie (inclusiv deci doar 2 săptămâni din perioada de criză), iar cele administrative ne oferă imagini parțiale ale componentelor de impact. Studiul este necesar a fi competat periodic, pe măsura disponibilității datelor statistice iar concluziile vor fi, firesc, amendate corespunzător. Chiar și cu aceste limite severe ale cercetării din perspectiva rigorii și metodologiei de cercetare științifică specifică, apreciem că aspecte prezentate- parțial analizate sau doar enunțate- ne permit susținerea unor propuneri de măsuri de politici care să pregătească și ulterior să susțină relansarea ocupării, cu adaptările / ajustările necesare pentru creșterea performanței alocării și utilizării eficiente și eficace a forței de muncă din România. Aceste aspecte sunt importante deoarece piața muncii din România, înaintea impactului produs de pandemie se confruntă deja cu o criză profundă de nivel și structurală, în care deficitul cronic se poziționează în sectoare de activitate incidente gestionării crizei Covid, respectiv în sectorul de sănătate, pe piața expertilor TIC, în domeniul educației și al serviciilor pentru producție, în construcții și unele domenii industriale.

Concluziile recente ale Comisiei Europene privind impactul Covid 19 asupra pieței muncii (The economy and coronavirus - Weekly Picks 12/05/2020), formulate recent subliniază o serie de aspecte care s-au putut identifica și în România și care au fost prezentate/analizate în studiul de față. Între acestea amintim ca importante din perspectiva evoluțiilor viitoare pe piața muncii din România următoarele:

- a) riscurile pentru prognoză sunt mari, cu deosebire din perspectiva externalităților negative de pe piața muncii – prelungirea manifestării pandemiei va acutiza deficitul de personal medical și accesul la alte servicii medicale curente

b) precarizarea ocuparii se va accentua, cu deosebire pentru domeniile de activitate cu risc mare de contagiune a fortei de munca, iar spatiul de promovare de politici de atenuare a efectelor negative se va restrange, cu deosebire pe seama insuficientei resurselor financiare – prelungirea perioadei de acordare a avantajelor banesti – indemnizatii pentru parintii care stau acasa cu copii, somajul tehnic, subventionarea partiala a ocuparii in domeniile esentiale sau in cele vulnerabile din perspectiva restrictiilor de distantare sociala etc

Doua sunt aspectele importante subliniate in acesta analiza de etapa a Comisiei Europene si anume: pe de o parte riscul cresterii divergentelor de dezvoltare/relansare între statele membre dacă răspunsurile la politica națională nu sunt suficient de coordonate sau dacă nu există un răspuns comun puternic la nivelul UE, respectiv o recuperare incompletă într-o țară s-ar răspândi tuturor celorlalte țări și ar amortiza creșterea economică regionala; pe de alta parte, perioada pandemică ar putea declanșa schimbări mai drastice și de durata in lanțuri de valoare globale și de cooperare internațională, care ar afecta negativ în special piata muncii economiilor deschise, mai slab dezvoltate si puternic dependente de comertul international precum Romania.

In plus se precizeaza că impactul economic al pandemiei este probabil mult mai complex si variat decat ce s-a constatat pana in prezent, cu efecte amplificate pe termen mediu si lung in mediul de afaceri, segmentul firmelor mici, confruntate inca din primele luni de criza cu concedieri partiale. – apare riscul de faliment pe seama datoriilor acumulate în timpul crizei, percepția riscurilor pentru investitori (de exemplu, durabilitatea datoriei/împrumuturi neperformante).

O cercetare de perceptie recenta a IFO Institute (efectuata in luna martie 2020 prin consultarea a cca 1000 experti din 110 tari)² mentioneaza reducerea investitiilor ca principala problema cu impact puternic asupra economiilor nationale. În consecință, experții se așteaptă la o recesiune severă în aproape toate țările în 2020, urmată de o perioadă lungă de redresare economică, ceea ce in planul pietei muncii inseamna somaj, cresterea inegalitatii veniturilor si a saraciei in munca, reducerea puterii de cumparare a veniturilor si amanarea consumului sau /si cresterea datoriilor gospodariilor. Asemenea perspective vor crea presiune asupra migratiei temporare pentru munca in strainatate – fenomen deja inregistrat in Romania, care atrage nu doar lucratorii sezonieri din trecut dar si persoane disponibilizate sau micii fermieri -legumicultori, proprietarii de livezi etc

---

² Dorine Boumans, Sebastian Link and Stefan Sauer 2020 - COVID-19: The World Economy Needs a Lifeline – But Which One? (EconPol Europe, ifo Institute), https://www.econpol.eu/publications/policy_brief_27

care nu-si mai pot desfasura activitatea normala din lipsa cererii si incapacitatea de a se muta cu partea de comercializare on-line.

Scurta prezentare a problematicii pietei muncii Oportunități/constrângeri/costuri estimate din evoluțiile contextului național și internațional generate de COVID-19-

Recesiunea cauzată de crize sanitare / de pandemii nu este, în sine, o noutate în istoria economiei, exemple de astfel de blocaje ale activității economice fiind consemnate din evul mediu până în epoca modernă. Noutatea este manifestarea respectivului tip de recesiune de impact în contextul unei economii de servicii, cu un grad ridicat de globalizare și de penetrare a tehnologiilor informațional - comunicaționale în derularea activităților economice și sociale. Una dintre caracteristicile recesiunii de tip pandemic este că afectează în principal piața forței de muncă și, doar complementar, stocul de capital fix. De asemenea, este recomandabil să se țină seama de dinamica formării capitalului uman, de evoluția numerică și distribuția geo-spațială a populației ocupate, precum și de mutațiile structurale ale acesteia, pe profesii, nivel și domenii de specializare și pe activități economice care au loc în cursul ciclurilor economice lungi și, cu deosebire, în funcție de dinamica transferului tehnologic și a ciclurilor de schimbare a generațiilor tehnologice pe domenii de activitate și arii geografice de dezvoltare. Caracteristica ocupării în economiile actuale, influențate de globalizarea piețelor și expansiunea geografică a lanțurilor valorice de bunuri și servicii este reprezentată de divergența dinamicii transformării structurii pieței muncii – pe de o parte terțIALIZAREA ocupării forței de muncă în economiile de piață dezvoltate, care relevă în mod indirect nu numai creșterea rolului TIC și al digitalizării proceselor de producție, ci și creșterea și diferențierea veniturilor, precum și rafinarea consumului și, pe de altă parte, menținerea ocupării în sectorului agricol în economiile mai slab dezvoltate și dependența acestora de economiile dezvoltate. Ultima criză financiară a demonstrat condiționarea, în anumite proporții, a relansării economice post-criză a economiilor țărilor mai slab dezvoltate (și, implicit, a pieței muncii) de capacitatea țărilor dezvoltate de reluare a creșterii economice. Aceste tendințe se manifestă și în prezent, cu mențiunea că restricționarea circulației bunurilor și serviciilor, ca măsură de limitare a pandemiei, a afectat în măsură mult mai mare economiile mai slabe, inclusiv pe seama contracției importurilor.

Pandemia COVID-19 a avut efecte însemnate atât asupra ofertei, cât și a cererii de forță de muncă. Astfel, mai ales în fazele acute ale crizei epidemice, s-a asistat la segmentarea ofertei de

forță de muncă, în funcție de rolul avut în combaterea efectelor pandemiei, gradul de expunere la agenții patogeni și posibilitățile de acces la tehnologiile informațional-comunicaționale. În acest context, este de menționat rolul personalului medical, precum și al celor angajați în sistemul de ordine publică în combaterea efectelor pandemiei. Totodată, se evidențiază faptul că posibilitățile de efectuare a telemuncii sunt legate de caracteristicile activităților economice și de competențele profesionale ale persoanelor angajate în cadrul respectivelor activități. Pe latura cererii de forță de muncă, cele mai mari efecte recesioniste au apărut în serviciile de sprijinire a consumului, a serviciilor administrative și de sprijin al afacerilor, precum și în industria prelucrătoare. A fost o consecință a reducerii nivelului veniturilor, dar și a apariției unor blocaje majore în lanțurile internaționale de aprovizionare cu materii prime și alte importuri de completare.

Experiența funcționarii mediului de afaceri în intervalul martie-aprilie 2020 relevă faptul că efectele negative ale pandemiei COVID-19 **au fost mai puternice în cazul lucrătorilor pe cont propriu, al micilor patroni, precum și al persoanelor ocupate în economia informală.**

Măsurile adoptate de țările dezvoltate pentru combaterea efectelor recesiunii de tip pandemic au avut în vedere creșterea duratei și a nivelului ajutoarelor sociale, precum și măsuri de politică activă a pieței forței de muncă, așa cum este ocuparea cu timp de muncă restrâns (kurzarbeit). În România, măsurile de protecție socială a categoriilor sociale afectate de șocul extern COVID 19 au fost în concordanță cu practicile din Uniunea Europeană și au cuprins o serie de inovații legate de extinderea utilizării tehnologiilor informaționale pentru transmiterea ajutoarelor sociale, precum și de organizarea unor forme de pregătire profesională, în fapt am asistat la o digitalizare forțată a anora dintre activități, cu efecte asupra contractiei ocupării. În contextul preconizatei relaxări a restricțiilor impuse desfășurării activității economice și sociale, de după ieșirea din starea de urgență, autoritățile guvernamentale din România au în vedere implementarea unor forme de ocupare a personalului cu timp de muncă restrâns, care a produs efecte pozitive în alte țări europene, precum și alte măsuri de politică activă a pieței muncii, cum ar fi ”premierea” firmelor care au continuat activitatea în condițiile stării de urgență. În fapt sunt propuse 16 măsuri³, privind formele de ocupare și durata, timpul de muncă și modularizarea acestuia, concediile de odihnă, protecția celor care decid să muncească în străinătate etc. Pentru a

---

³ 11 mai 2020 - 16 măsuri din domeniul muncii și protecției sociale propuse de Guvern, în cadrul unui proiect de lege, https://www.theexperts.ro/contracte-de-munca/masuri-din-domeniul-muncii-si-protectiei-sociale-proiect-de-lege?utm_source=Newsletter%2BTheExperts.ro&utm_campaign=2020%2B05%2B12&utm_medium=email

avea efectele scontate și a evita o agravare a deficitului bugetar, schemele de ocupare a personalului cu timp de muncă restrâns vor trebui să stabilească în mod adecvat proporția salariului angajaților care va fi suportată de stat- respectiv se discuta de o proportie de cca 1/3. Etapizarea relaxării presupune menținerea somajului și continuarea muncii de acasă, cel puțin pentru încă cca 3-4 luni. Doar spre finalul anului se pot promova măsuri pentru extinderea sprijinului pentru dezvoltarea de noi afaceri și menținerea nivelului ocupării forței de muncă. Totodată, vor trebui depuse eforturi pentru valorificarea oportunităților oferite de planul de relansare a economiilor țărilor membre UE discutat în mai 2020⁴. Dintre cele 10 direcții de acțiune două au incidență directă cu piața muncii – protejarea locurilor de muncă și relansarea economică, la care se adaugă alocațiile din fondurile structurale care parțial tind direct ocuparea.

Caracteristicile principale ale pieței muncii și impactul COVID-19

Oferta de forță de muncă⁵ este o rezultată a combinării unor factori demografici (numărul și structura pe vârste a populației active), culturali (nivelul general de educație, competențele profesionale, propensiunea de a munci, anticipațiile persoanelor active referitoare la standardul de viață), economici (nivelul veniturilor) și instituționali (prevederile legale referitoare la protecția angajaților, dreptul de asociere, participarea la luarea deciziilor). Cei mai importanți indicatori ai modelului de ocupare a forței de muncă⁶ sunt: structura pe ramuri și sectoare de activitate a populației ocupate, structura populației ocupate după statusul ocupațional, repartizarea populației ocupate pe grupe de profesii, durata timpului de lucru, repartizarea persoanelor ocupate după formele de ocupare, structura populației ocupate după nivelul veniturilor. Nu trebuie ignorat faptul că modelul de ocupare are unele caracteristici care se mențin o perioadă îndelungată de timp, dar înregistrează modificări în cursul fiecărui ciclu economic lung, în funcție de natura recesiunii,

---

⁴ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/priorities/eu-response-to-coronavirus/20200327STO76004/10-things-the-eu-is-doing-to-fight-the-coronavirus>

⁵ La fel ca în cazul oricărui factor de producție, cererea de forță de muncă agregată este, așa cum remarca A. Marshall, o cerere derivată, respectiv este dependentă direct proporțional de nivelul cererii finale de bunuri și servicii și invers proporțional de nivelul productivității muncii. Cu alte cuvinte, cererea de forță de muncă este condiționată de fazele ciclurilor economice, pe de o parte, și caracteristicile tehnologiilor utilizate și de modul de organizare a producției și/sau prestațiilor, pe de altă parte.

⁶ Modelul de ocupare a forței de muncă reprezintă relațiile stabilite pe un interval de timp relativ îndelungat în ceea ce privește alocarea pe activități economice, remunerarea, statutul ocupațional și profesional al forței de muncă. Modelul de ocupare a forței de muncă este puternic condiționat atât de factori instituționali, cât și de factori tehnologici (Fourastie, 1963).

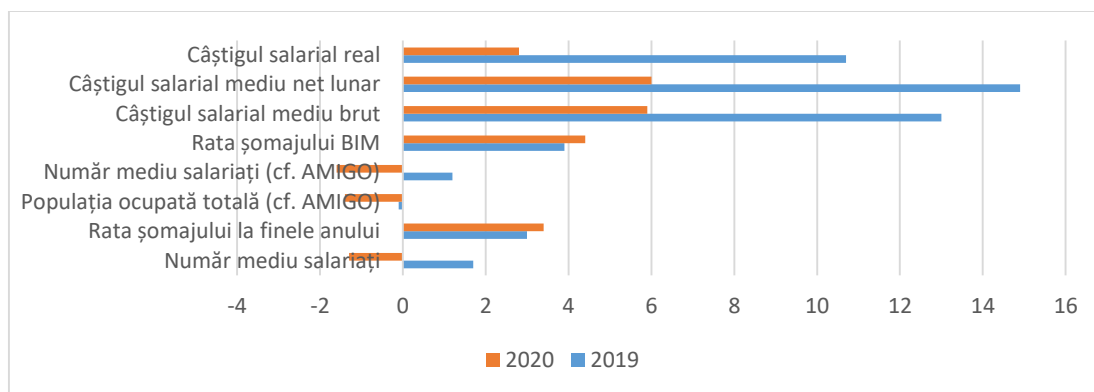

precum și a modalităților de depășire a acestora și a schimbărilor tehnologice și instituționale implementate pentru relansarea creșterii economice.

Factorii conjuncturali și crizele non-economice, precum COVID-19, redefinesc funcționarea și eficiența pieței muncii și schimbă profund cererea de capital uman, având efecte directe și profunde asupra educației pentru piața muncii. Izbucnirea epidemiei COVID-19 a însemnat, la fel ca și în cazul altor epidemii, pentru toate statele, un șoc extern, atât pe latura ofertei, cât și pe latura cererii de forță de muncă. Înrautățirea bruscă a stării de sănătate a populației, și cu deosebire a populației active, a avut efecte distructive asupra capitalului uman (Beland et al., 2020). O stare de sănătate precară, precum și riscul de deces, determină reduceri atât ale numărului de ore pe care persoanele active sunt dispuse să îl presteze, cât și a productivității muncii. Faptul că riscurile sunt mai ridicate în cazul lucrătorilor vârstnici, care posedă mai multă experiență profesională, accentuează reducerea productivității muncii. Reducerea intensității activităților economice și sociale, a avut și are însă efecte notabile asupra diferitelor componente ale ofertei de forță de muncă. Astfel, se profilează o segmentare a populației ocupate, în momentul luării măsurilor de reducere drastică a activității economico-sociale în lucrători esențiali și lucrători neesențiali (Beland et al., 2020).

Potrivit estimărilor Comisiei Naționale de Strategie și Prognoză, proiecția indicatorilor pieței muncii ne indică o reducere a ocupării, creșterea șomajului și temperarea creșterii câștigurilor din munca, pe fondul estimării contractiei PIB cu 2%.

Figura 1 *Evoluția indicatorilor ocupării și câștigul mediu salarial față de anul precedent (%)*

Notă (Comisia Națională de Strategie și Prognoză): în populația ocupată au fost incluși și salariații care beneficiază de indemnizația de șomaj tehnic și, corespunzător, veniturile acestora au fost incluse în calculul câștigului salarial mediu.

Sursa: reprezentare grafică autor, potrivit datelor din Comisia Națională de Strategie și Prognoză, *Proiecția principalilor indicatori macroeconomici 2020*, Aprilie 2019, www.cnp.ro

Apreciem ca, functie de evolutia primelor 2 luni de criza Covid-19 reducerea PIB va fi mult mai importanta fata de estimarile oficiale, organizatiile internationale vorbind de o contractie chiar si de 3 ori mai mare. Este prematur sa avansam cifre de corectie deoarece pentru Romania nu s-a confirmat atingerea Platoului de incidenta a pandemiei si nici faptul ca raspandirea comunitara a fost temperata si nu va reveni dupa relaxarea restrictiilor de circulatie. Dar si asa se impune a preciza ca reactia pietei muncii va fi mai lenta in faza de relansare si ca efect net vom avea si o reducere a ocuparii prin reasezarea structurii locurilor de munca necesare dupa reorganizarea activitatii si digitalizarea semnificativa a unor activitati. De asemenea vom avea o asimetrie teritoriala la indicatorii de dezechilibru – rata somajului pe judet mult diferita de primele date statistice ale INS pentru luna martie 2020. Este de remarcat ca in luna martie fata de februarie rata somajului a crescut cu 0,7 puncte procentuale față de cea înregistrată în luna precedentă (4,6 față de 3,9%). Rata șomajului la bărbați a fost cu 1,3 puncte procentuale mai mare decât la femei. O analiza relevanta se poate realiza cel putin dupa finalizarea perioadei de urgenta si ulterior pe etape, pana la reluarea totala a activitatilor.

COVID- 19 și piața muncii – estimări, probleme, provocări

Actuala pandemie de COVID-19 are un impact puternic asupra pieței muncii sub trei aspecte: numărul de locuri de muncă (prin șomaj și subocupare), calitatea muncii (prin salarii, sau accesul la protecția socială) și prin efectele asupra unor grupuri specifice, cu un grad mai mare de vulnerabilitate la rezultatele nefavorabile ale pieței muncii (ILO, 2020)⁷. Potrivit estimărilor preliminare efectuate în cadrul studiului ILO, actuala criză va determina o escaladare a numărului șomerilor cu 5,3 până la 24,7 milioane persoane, sau în medie cu 13 milioane persoane, comparativ cu criza financiar globală din 2008-2009, când creșterea a fost de 22 milioane persoane. Oferta de forță de muncă suferă un declin din cauza măsurilor de carantină și a restrângerii activităților economice, însoțită de o reducere a veniturilor și a orelor de muncă, care, la rândul lor, vor genera o ajustare a modelelor de consum, o restrângere a consumului de bunuri și servicii. Treptat, sărăcia în muncă se va accentua, numărul celor aflați în această situație putându-se mări cu 8,8 milioane

---

⁷ International Labour Organization (2020), How will COVID-19 affect the world of work?, March 2020 - https://www.ilo.org/global/topics/coronavirus/impacts-and-responses/WCMS_739047/lang--en/index.htm

persoane ce vor ajunge aproape sau chiar sub pragul de sărăcie. Totodată, studiul menționează drept categoriile cele mai vulnerabile vârstnicii, persoanele cu probleme de sănătate, tinerii, femeile, lucrătorii lipsiți de protecție socială (precum lucrătorii pe cont propriu) sau migrantii.

Coibion, Gorodnichenko și Weber (2020) au analizat și ei modul în care criza provocată de noul tip de coronavirus a influențat modificările survenite în indicatorii pieței muncii. Astfel, studiul a analizat trei indicatori ce reflectă situația pieței muncii din SUA: raportul între populația ocupată și populația totală, rata de participare la forța de muncă și rata șomajului, și compară rezultatele furnizate de Biroul de Statistică a Muncii (BLS) cu cele obținute dintr-un sondaj. Criza COVID-19 a provocat în Statele Unite ale Americii o creștere fără precedent a numărului cererilor de șomaj: peste 16,5 milioane până la începutul lunii aprilie, cu o rată a creșterii cererilor de 6-7 milioane pe săptămână. Însă, opiniile specialiștilor privind incapacitatea guvernului de a procesa un număr atât de mare de cereri într-un timp atât de scurt, combinate cu faptul că mulți lucrători care solicită șomajul nu sunt eligibili pentru încasarea beneficiilor de șomaj – au dus la concluzia ca numărul de solicitări de șomaj a fost mult subestimat. Imposibilitatea Biroului de Statistică a Muncii de a determina într-un timp atât de scurt indicatori ce caracterizează piața muncii a făcut ca situația acesteia să fie neclară. Principalele efecte ale crizei coronavirus asupra modificărilor unora dintre indicatorii pieței muncii relevate de acest studiu sunt: scăderea dramatică a ratei ocupării (de la 60% la 52,2%), mai mare decât cea din timpul mării recesiuni din 2008 și creșterea mai redusă a ratei șomajului (de la 4,2% la 6,3%), respectiv o treime din creșterea înregistrată în timpul crizei financiar-globale din 2008. Aceste evoluții sunt explicate prin aceea că mulți dintre cei care și-au pierdut locul de muncă ca urmare a crizei provocate de noul coronavirus nu își mai caută activ un loc de muncă, deci nu sunt declarați șomeri, ci, mai degrabă, au părăsit forța de muncă. Motivele pentru care indivizii procedează astfel au fost diferite înainte de declanșarea crizei COVID-19, comparativ cu cele de după declanșarea acesteia. Înainte de declanșarea crizei, motivele cele mai des întâlnite erau: pensionarea, prezența dizabilităților, lucrul pe cont propriu (homemakers), creșterea copiilor sau educația (studenții). Doar 1,6% dintre respondenți au declarat că nu își găsesc un loc de muncă, deși au căutat unul. După declanșarea crizei provocate de noul coronavirus, s-a remarcat o creștere a numărului de persoane care – deși și-au pierdut locul de muncă – nu își mai caută unul, dar și unele mutații structurale în ceea ce privește motivele: ● a fost observată o creștere a ponderii celor pensionați (de la 53% la 60%), o cauză majoră a acestui fapt fiind pensionarea timpurie, datorată riscului crescut de expunere a vârstnicilor la efectele coronavirusului și care a

dus în mare măsură la scăderea participării la forța de muncă; ● a scăzut ponderea homemakers, a celor care cresc copiii, a celor cu dizabilități față de perioada dinainte de criza COVID-19; ● mulți trebuie să stea acasă fără să lucreze, pentru a se conforma restricțiilor impuse de autorități privind distanțarea socială și nu mai au posibilitatea de a-și căuta un nou loc de muncă⁸.

Criza COVID 19 plasează piețele muncii din multe state într-o situație de urgență, prin întreruperea lanțurilor de aprovizionare, prin încetinirea comerțului mondial și a cererii de export, prin reducerea timpului de lucru, dar mai ales prin închiderea drastică a activităților economice interne, îndeosebi a celor din sfera serviciilor publice, care reprezintă o provocare nouă (Baldwin și Weder di Mauro, 2020)⁹. Guvernele din întreaga lume încearcă să securizeze locurile de muncă și firmele existente, apelând la diferite scenarii. Scenariile de contracarare a efectelor impuse de restricții se circumscriu în principal în zona flexibilizării formelor de ocupare și a modularizării timpului de muncă. Astfel, în situații de recesiune, reducerea timpului de lucru poate preveni pierderea locurilor de muncă (Balleer et al. 2016; Weber, 2015). Totodată, importanța sistemului de stimulente financiare acordat de guverne ar trebui reconsiderată, creșterea acestora nu poate contracara prăbușirea angajărilor. Autorii studiului sugerează utilitatea subvențiilor (temporare) de angajare (hiring subsidies), întrucât acestea reduc în mod direct cheltuielile firmelor și stimulează angajările, neafectând structura salarială imediat (Merkel și Weber, 2020)¹⁰. Cahuc și alții. (2018, 2019) evidențiază efectul pozitiv al acestor subvenții de angajare asupra ocupării, în economia Franței. Costa Dias și alții (2020)¹¹ analizează îndeaproape unele efecte ale crizei COVID-19 concretizate într-o scădere accentuată a cererii de muncă în unele sectoare de activitate și în acutizarea deficitelor de forță de muncă în alte sectoare. Aceste dezechilibre s-ar putea atenua printr-o relocare temporară a lucrătorilor temporar disponibilizați din sectoarele care și-au oprit sau și-au redus activitatea, spre cele care se confruntă cu o lipsă de angajați. O astfel de ajustare, de flexibilizare a pieței muncii, poate fi facilitată prin ridicarea barierelor la ocuparea unor locuri de muncă temporare, înlesnirea accesului la împrumuturi și subvenționarea recalificării și instruirii. Sectoarele de activitate cele mai afectate de criza actuală sunt comerțul de bunuri ne-

---

⁸ Coibion, O., Gorodnichenko, Y., Weber, M. (2020), Labour markets during the Covid-19 crisis: A preliminary view, 14 April 2020, <https://voxeu.org/article/labour-markets-during-covid-19-crisis-preliminary-view>

⁹ Baldwin, R., Weder di Mauro, B. (2020), Mitigating the COVID Economic Crisis: Act Fast and Do Whatever It Takes, 18 March 2020, <https://voxeu.org/content/mitigating-covid-economic-crisis-act-fast-and-do-whatever-it-takes>

¹⁰ Merkel, C., Weber, E. (2020), Rescuing the labour market in times of COVID-19: Don't forget new hires! 07 April 2020, <https://voxeu.org/article/rescuing-labour-market-times-covid-19-don-t-forget-new-hires>

¹¹ Costa Dias, M., Joyce, R., Postel-Vinay, F., Xu, X. (2020), The challenges for labour market policy during the Covid-19 pandemic, Institute for Fiscal Studies. <https://www.ifs.org.uk/publications/14767>

esențiale, ospitalitatea și relaxarea, care și-au oprit, practic activitatea, în timp ce transportul aerian a fost redus, ca o consecință a restricțiilor de călătorie. Însă, aceste sectoare numără foarte mulți angajați, în unele țări (de exemplu peste 5 milioane de oameni în UK) și, ca atare, impactul negativ asupra veniturilor și nivelului lor de trai este cu atât mai dramatic. În plus, efectele limitării activității din aceste sectoare se propagă în lanț, afectând și alte domenii de activitate în perioada următoare. Astfel, criza produce modificări în structura ocupațională, însă ele pot fi doar temporare, întrucât după încetarea acesteia se redeschid activitățile oprite și se va relua munca. Prin urmare, nevoia de relocare a unor lucrători dintr-un sector ocupațional în altul trebuie să țină seama de necesitatea existenței unei reacții rapide a economiei de a reveni la starea anterioară și, deci, ar trebui să existe un echilibru între aceste două măsuri. Însă, această revenire la starea anterioară crizei s-ar putea să nu fie ușoară. În situația de criză, prin reorientarea unor angajați spre alte domenii decât cele în care lucrau și căpătaseră cunoștințe și experiență s-ar putea “rupe” legăturile firești cu vechile sectoare de activitate, în care ei se integraseră, se specializaseră și desfășurau o muncă productivă. Fujita și Moscarini (2017), Jacobson, Lalonde și Sullivan (1993), Davis și von Wachter (2011) au arătat importanța existenței unui “firm-specific human capital”, cu cunoștințe vaste asupra activității companiilor, a colegilor, a abilităților necesare unui anumit job, cu o productivitate ridicată a muncii și cu câștiguri salariale pe măsură. Distrugerea acestor legături în urma relocării acestor lucrători în alte sectoare de activitate ar putea duce la un regres al carierei lor, ei nu vor mai putea munci la fel de eficient într-un domeniu pe care nu-l cunosc atât de bine și, prin urmare, vor câștiga mai puțin, ceea ce ar putea duce la perpetuarea efectelor negative ale crizei economice. De asemenea, este posibil ca nici revenirea lor la vechiul loc de muncă să nu fie chiar atât de facilă.

Măsurile prin care țările au încercat să prevină sau să limiteze aceste efecte negative se referă, la: a) acordarea de împrumuturi și granturi firmelor din domeniile mult afectate de criză, subvenționând până la 80% din veniturile lucrătorilor temporar disponibilizați. Aceste scheme de ajutor pentru companii au dublul scop de a permite acestora să-și păstreze lucrătorii buni și să-și revină rapid după trecerea efectelor crizei, și totodată, de a preveni deteriorarea veniturilor acestor lucrători pe perioada în care nu lucrează, afectând mai puțin nivelul de trai al acestora b) relocarea temporară a lucrătorilor spre domeniile cu deficit de forță de muncă, aceasta trebuie să fie efectuată prin prisma a două obiective: păstrarea unor diferențe cât mai reduse între profilul lucrătorului ce trebuie relocat și abilitățile necesare noului job, din domeniile cu deficit mare de forță de muncă;

menținerea oportunităților pentru lucrătorii relocați de a-și relua vechile locuri de muncă, prin păstrarea legăturilor angajat-angajator; c) în realizarea unor mutații structural-ocupaționale pe piața muncii. Numeroase cercetări s-au focusat pe impactul specific al acestei crize asupra diferitelor categorii ocupaționale și asupra reacției acestora. O serie de studii au evaluat riscul de expunere și contaminare cu noul coronavirus al diferitelor categorii ocupaționale, pe baza evaluării a trei factori ce țin de specificul muncii: contactul cu alte persoane, proximitatea fizică și expunerea la boli și infecții. Astfel, în categoria ocupațiilor cu cel mai mare risc de îmbolnăvire se numără ocupațiile din domeniul sănătății (medici, asistenți, terapeuți), dar și însoțitoarele de zbor (cu risc de peste 75%). La polul opus al clasamentului se regăsesc economiștii (cu doar 1,4%), lucrătorii din IT, analiștii de management, marketing, finanțe sau profesorii din învățământul postliceal sau terțiar (cu sub 20% risc). Una dintre măsurile aplicate în mod frecvent pentru stoparea răspândirii noului tip de coronavirus, adoptată de țările afectate a fost desfășurarea muncii la domiciliu, posibilitate de care bucură mai puțin de o treime din lucrătorii americani (29%). Posibilitatea desfășurării muncii la domiciliu este direct corelată cu venitul. Astfel, dacă doar puțin peste 9% dintre angajații cu salarii mici (aflați în prima cuartilă) puteau munci de acasă, ponderea ajunge la peste 60% în cazul celor cu venituri ridicate (cei din ultima cuartilă, top 25) (Lu, 2020)¹². Adams-Prassl et. al (2020) au analizat comparativ impactul inegal al crizei generate de noul coronavirus asupra diferitelor categorii de angajați, în SUA și Marea Britanie, pe baza unui sondaj realizat în cele două țări, în perioada 24-26 martie. Concluziile studiului arată că efectele negative ale crizei actuale sunt mai drastice, sunt resimțite mai acut de către angajații tineri, cu venituri mai reduse și cu relații de muncă (de angajare) mai puțin stabile, mai precare, și tocmai de aceea măsurile guvernelor trebuie să cuprindă pachete care să se adreseze acestor categorii de angajați, astfel încât dezavantajele resimțite de aceștia să nu se perpetueze, să nu fie pe baze permanente. Impactul crizei COVID-19 este diferențiat în funcție de o serie de variabile, precum: ponderea muncii la domiciliu, veniturile, concediile medicale plătite. Ponderea muncii la domiciliu sau telemuncii variază în funcție de categoriile de ocupații, printre ocupațiile cu procent ridicat de muncă la domiciliu regăsindu-se cele din IT (cu aprox. 70%), Business și operațiuni financiare (60%), management (60%); ocupațiile în care un procent mai mic de angajați au raportat că pot desfășura

---

¹² Lu, M. (2020), The Front Line: Visualizing the Occupations with the Highest COVID-19 Risk <https://www.visualcapitalist.com/the-front-line-visualizing-the-occupations-with-the-highest-covid-19-risk/>

munca de acasă sunt pregătirea și servirea alimentelor (20%), transporturi, îngrijire personală și servicii asimilate.

Analizând distribuția ponderii muncii de la domiciliu după mărimea veniturilor, a rezultat că angajații cu venituri anuale ridicate raportează ponderi mai mari ale muncii la domiciliu. Impactul crizei asupra veniturilor depinde de tipologia relațiilor de muncă și de cererea de muncă. Cel mai mult sunt afectate veniturile lucrătorilor pe cont propriu (75% dintre acești lucrători din UK au raportat scădere veniturilor în ultima săptămână, ca urmare a crizei COVID-19 și aproape 70% - în SUA). Cel mai puțin au fost afectate veniturile angajaților salariați, remunerați prin salariu (sub 25%). Pierderea joburilor sub incidența crizei COVID-19 este prevalentă în rândul angajaților cu venituri scăzute. Astfel, în UK 16% din cei cu veniturile anuale sub 10.000 £ au raportat pierderea jobului, comparativ cu doar 5% dintre cei cu venituri anuale peste 70.000£.

În ceea ce privește acordarea concediului medical plătit, înainte ca guvernele să închidă oficial unele activități economice, astfel de decizii au fost lăsate la latitudinea angajaților și a afacerilor individuale. Decizia de a nu veni la muncă atunci când angajatul este într-o stare precară de sănătate este dificil de luat în cazul celor care nu beneficiază de concediu medical plătit. Ponderea angajaților fără concediu medical plătit variază în funcție de categoria de ocupație și uneori aceste ponderi sunt, din nefericire, ridicate tocmai în cazul ocupațiilor în care munca necesită un grad ridicat de proximitate fizică cu alte persoane. Astfel, în UK, peste jumătate din angajații din sectorul îngrijirii personale și serviciilor asimilate nu beneficiază de concediu medical plătit, în ciuda faptului că meseria lor impune munca în imediata apropiere a altor persoane și în care distanțarea socială este foarte greu de realizat, riscul de expunere la COVID este de asemenea ridicat (Adams-Prassl et al., 2020)¹³

Locuri de muncă și profesii esențiale

În contextul unei pandemii, și în cadrul lucrătorilor esențiali se pot deosebi mai multe categorii, și anume: **a) lucrători esențiali, care sunt supuși unui risc crescut de contaminare cu factorii patogeni**, deoarece se află în prima linie a acțiunilor întreprinse pentru limitarea efectelor distructive ale pandemiei și revenirea activității economice și sociale la parametri apropiați de cei dinaintea perturbărilor produse de deteriorarea situației sanitare. Respectiva categorie de personal

---

¹³ Adams-Prassl, A., Boneva, T., Golin, M., Rauh, C. (2020), The large and unequal impact of COVID-19 on workers, 08 April 2020 <https://voxeu.org/article/large-and-unequal-impact-covid-19-workers>)

îi include în primul rând pe medici, asistenții medicali, infirmieri. În cazul personalului medical, în ansamblu, pe lângă riscul de contaminare deosebit de ridicat, un alt factor de stres este reprezentat de prelungirea numărului de ore lucrate, mai ales în faza inițială și a fazei de apogeu a crizei pandemice. Un grad de risc de contaminare mai mare decât cel mediu este întâlnit și în cazul lucrătorilor din ordinea publică, forțe armate, transporturi, poștă sau comerțul cu amănuntul, **b) lucrători esențiali, care sunt supuși unui risc de contaminare apropiat de cel mediu asociat stării de epidemie**, așa cum este cazul lucrătorilor din domeniul agriculturii și industriei alimentare, lucrătorilor din industria de fabricare a echipamentelor și consumabilelor medicale necesare pentru combaterea sau limitarea efectelor pandemiei, lucrătorilor din serviciile financiare. În cursul pandemiei, apare necesară o creștere a numărului de ore de muncă prestate de lucrătorii angajați în industria de fabricare a echipamentelor și consumabilelor medicale. Lucrătorii din celelalte ramuri tind să lucreze un număr de ore de muncă apropiat de cel prestat anterior apariției pandemiei.

Potrivit estimărilor bazate pentru UE în ansamblu, sectoarele închise forțat reprezintă aproximativ 10% din ocuparea forței de muncă, dar există diferențe semnificative în funcție de țară, unele țări din sudul Europei, plus Irlanda care prezintă cele mai mari ponderi. Principalul motor al acestei eterogeneități o reprezintă specializarea economică regională. Într-adevăr, unele țări mediteraneene reprezintă o cotă mai mare de ocupare a forței de muncă în activități de agrement, ospitalitate, servicii personale și alte sectoare care au fost puternic afectate, dar au și cote mai mari de muncă independentă și contracte temporare (în special în sectoarele închise), care poate compune efectele negative ale închiderilor forțante. Pe de altă parte, țările în care ponderile sectoarelor esențiale sau teletrabile sunt mai mari sunt cele din Europa de Nord și de Vest. Aceste țări sunt potențial mai puțin expuse consecințelor negative ale crizei actuale. România este țara extremelor, înregistrând cea mai redusă pondere a activităților închise forțat, respectiv 4,71%, cea mai mare a ocupării în servicii esențiale și cea mai redusă în sistem telemunca¹⁴. Sectoarele închise forțat prin decrete (adică ospitalitate, servicii personale, activități de agrement etc.) sunt, în majoritatea țărilor UE, caracterizate de salarii mici și condiții precare de angajare și tind să aibă o concentrare mai mare a femeilor și a lucrătorilor tineri decât restul.

---

¹⁴ <https://voxeu.org/article/covid-19-lockdown-and-eu-labour-markets>

Deficitul de ocupare al personalului din sectorul de sanatate si migrația medicilor

Pandemiile au însoțit dezvoltarea societății încă din cele mai vechi timpuri. Extinderea ariilor geografice dominate de așezările umane, schimbările climatice și diversificarea interacțiunii om-natura a determinat o mai mare incidență a pandemiilor – asupra populației afectate și asupra activităților economice, cu deosebire cele în legătură cu acțiunile de răspuns ale sistemului de sănătate. Din această perspectivă, profesia de medic se înscrie în categoria “critical workers”, iar cerințele de cunoștințe și competențe definesc apartenența la categoriile de high skilled workers. Excelența profesională este posibilă și totodată potențată în condiții de muncă adecvate, bazate pe dotări și tehnologie, pe echipamente și materiale de lucru. Cum condițiile de muncă și excelența profesională se potențează cu remunerarea calității activității, migrația doctorilor reprezintă o opțiune de optimalitate individuală susținută de oferta de muncă din țările de destinație. Situațiile conjuncturale, de criză medicală, evidențiază și mai mult nevoia de a evita apariția/creșterea deficitului de medici. Romania se confrunta cu criza COVID 19 in conditiile in care cheltuielile pentru sănătate sunt cele mai scăzute din UE atât pe cap de locuitor (1 029 EUR, media UE fiind de 2 884 EUR), cât și ca procent din PIB (5 % față de 9,8 % în UE)¹⁵. Tot astfel inregistreaza cel mai mare deficit de medici și asistente medicale pe cap de locuitor¹⁶, in anul 2017 (cele mai recente date, analizate în raport), arata o medie de doar 2,9 medici la mia de locuitori, în timp ce media Uniunii Europene este de 3,6 si de doar 6,7 asistente la mia de locuitori, comparativ cu 8,5. Gestionarea crizei pe componenta de asistenta medicala presupune si o implicare a medicilor de familie, alaturi de specialistii virusilogi, medicilor de la ATI etc. Potrivit statisticii Federației Naționale a Patronatelor Medicilor de Familie¹⁷ 53% din localitatile din Romania au deficit de medici de familie, iar 328 de localități (comune) din România nu au nici un medic de familie; 559.611 de locuitori, adică 2,52% din populația României, nu au nici un medic de familie în comuna în care locuiesc. Absolventii doresc in mare parte sa practice medicina in strainatate iar medicii deja ocupati migreaza pentru conditii de munca si remunerare superioara.

---

¹⁵ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/2019_chp_romania_romanian.pdf

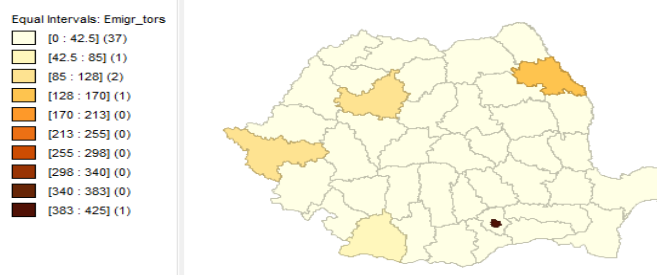
¹⁶ raportul "Starea Sănătății în Uniunea Europeană", <https://www.hotnews.ro/stiri-sanatate-23520874-document-romania-deficit-medici-asistente-mai-mare-decat-majoritatea-tarilor-europene-acest-lucru-are-consecinte-negative-asupra-accesibilitatii-populatiei-ingrijiri-medicale.htm>

¹⁷ <https://www.hotnews.ro/stiri-sanatate-23668897-harta-deficitului-medici-pestre-jumatate-dintre-localitatile-din-romania-nu-niciun-medic-familie-sau-medici-insuficienti.htm>

Statisticile ultimelor decenii demonstrează perenitatea fluxurilor de migrație a medicilor din țările mai slab dezvoltate, cu sisteme sanitare precare ca dotare și finanțare, către centrele de excelență medicală dezvoltate. Dotarea tehnologică, condițiile de muncă și un management al sectorului de sănătate micro și macro adecvat devine tot mai mult o stare de necesitate stringentă, se impune ca normalitatea de azi și de mâine în țările dezvoltate. Sunt exemple de bune practici tot mai numeroase (de ex., spitalele din Suedia, dacă este să amintim doar spitalul Karolinska). În același timp, migrația medicilor din țările mai puțin dezvoltate șubrează și mai mult calitatea actului medical, cronicizează deficitul de ocupare a specialiștilor și reduc atractivitatea pentru noile generații de absolvenți. Prin urmare, inegalitățile, inechitatea socială pe piața globalizată a serviciilor de sănătate cresc, cu efecte grave și pe termen lung asupra populației țărilor de origine a migranților din sectorul de sănătate – numeric/demografic, a calității stării de sănătate și a calității vieții în general. Creșterea decalajelor dintre sistemele de sănătate naționale, din perspectiva performanțelor actului medical susțin migrația, respectiv ponderea medicilor imigranți crește.

Boboc și colab. (2015) a demonstrat empiric că migrația medicilor către Uniunea Europeană este cauzată de distribuția teritorială asimetrică a acestora, cu deficite cronice zonale, de mobilitatea internă scăzută și de asimetria de specializări față de cererea internă. Rezultatele analizei arată că medicii români care migrează preferă țările de destinație cu o piață de muncă similară, dar cu oportunități mai bune de dezvoltare a carierei. Un alt rezultat al analizei evidențiază că migrația medicilor români este influențată de șomajul ridicat în rândul tinerilor, mai ales că cei mai interesați de migrație sunt tinerii absolvenți și cererea deștructurată de muncă pentru rezidenți. Conform datelor furnizate de Colegiul Medicilor, cererea de certificate profesionale a fost semnificativă, în medie 39935 persoane/an în intervalul 2006-2017. Profilul medicului potențial migrant, ce solicită certificatul este „medic capabil și disponibil să lucreze, în majoritate sub 40 de ani, din care 44,94% cu vârste cuprinse între 31 și 40 de ani, iar 24,16% au sub 30 de ani” (Apostu S.A, Vasile V, 2020).

Harta nr 1 Distribuția geografică a solicitărilor de certificate profesionale a medicilor potențial migranți din România

Sursa: Apostu, S.A., Roman, M. and Vasile, V., "Physicians' migration from Romania. Recent evidence from administrative data", in BASIQ International Conference: New Trends in Sustainable Business and Consumption - 2020, edited by R. Pamfilie, V. Dinu, L. Tăchiciu, D. Pleșea, C. Vasiliu, Proceedings of BASIQ 2020, Vol. 01,

Cei mai mulți medici care doreau să migreze din România în 2017 erau din București, Iași, Cluj și Timișoara. Acest lucru se explică prin faptul că cele 4 județe sunt centre universitare importante ale țării și au facultăți medicale de prestigiu (Apostu S-A, Roman M, Vasile V, 2020). Mulți medici migrează din orașele mari, deoarece există rețele de migrație (Ryan, 2007), schimburi instituționale tradiționale între centre universitare și acces mai bun la informații despre migrație. O altă explicație este că majoritatea medicilor sunt distribuiți în mediul urban, zonele rurale având un deficit mare în ceea ce privește medicii.

Telemunca, ca formă de adaptare a ocupării, în condiții de distanțare socială. Beneficii și riscuri

Izbucnirea pandemiei COVID-19 a pus în prim plan problema extinderii telemuncii, ca una dintre metodele de organizare a producției și prestațiilor firmelor, și implicit de ocupare a forței de muncă. Este importantă considerarea mai multor situații de efectuare a telemuncii. Astfel, respectiva formă de ocupare a forței de muncă se poate utiliza în mod constant sau ocazional. De asemenea, se poate estima un potențial de extindere a telemuncii.

Gradul de extindere a telemuncii este dependent de un complex de factori, între care un rol de prim ordin revine acordului dintre angajați și angajatori. Fără îndoială, în cazul pandemiei COVID-19, telemunca a reprezentat un mijloc de menținere în activitate a unei părți importante a capitalului uman și de continuare a implementării de noi tehnologii informațional-comunicaționale. În acest context se detașează două măsuri de suport care susțin această formă de organizare și desfășurare a muncii: a) un cadru legislativ corespunzător – și aici multe țări au avut de operat ajustări ale legislației pieței muncii, pentru facilitarea expansiunii muncii la distanță, inclusiv România; b) rolul esențial al acordului dintre angajați și angajatori în organizarea muncii și partajarea timpului de muncă.

Telemunca: a) schimbă radical modelul de muncă și generează schimbarea structurii normării muncii, în ambele sensuri. b) determină diferențe semnificative în durata și intensitatea activităților asociate realizării sarcinilor de muncă. În fapt, schimbă modelul de ocupare asociat creșterii gradului de digitalizare a sarcinilor prevăzute în fișa postului și duce la scheme flexibile

de partajare a vieții de muncă cu viața activă, respectiv impactul se definește pe următoarele paliere:

- reorganizarea fundamentală a activității – distribuția între activități profesionale și activități individuale legate de timpul liber - o difuzie accentuată între timpul de muncă și timpul liber;
- schimbarea structurii de partajare în 24 ore;
- schimbarea intensității muncii pentru realizarea sarcinilor de muncă în condițiile reducerii prezenței efective la locul de muncă;
- activități acasă, pentru sarcini de serviciu, pentru a putea acoperi sarcina integrală de muncă;
- telemunca;
- auto-formare sau formare de scurtă durată pentru folosirea sistemelor de comunicare la distanță de tip videoconferințe, platforme comune de lucru;
- extinderea timpului de comunicare bilaterală pentru realizarea sarcinilor de muncă, folosind sisteme de comunicare TIC, cu extinderea aplicațiilor de comunicare folosite – telefon, rețele de comunicare publice și private, creșterea numărului de dispozitive utilizate pentru facilitate comunicării digitalizate.

Telemunca se aplică în proporții diferite pentru toate categoriile de lucrători. În cadrul „lucrătorilor neesențiali”, se pot deosebi mai multe categorii, în funcție atât de posibilitatea transferării activității în grupuri de lucru mai mici sau tranziția la telemuncă, dar și de nivelul de pregătire profesională. Studiile realizate în cursul primelor faze ale pandemiei într-o țară cu economie de piață consolidată, precum Olanda, relevă faptul că, în cazul personalului neesențial s-a identificat o tendință de reducere a numărului de ore lucrate. Concomitent, a crescut semnificativ ponderea telemuncii, pe fondul reducerii duratei muncii prestate în condiții standard în birourile companiilor. Propensiunea pentru telemuncă a fost mai ridicată în rândul angajaților cu studii superioare și a cadrelor universitare, comparativ cu cea a lucrătorilor cu studii secundare sau a celor slab calificați (Gaudecker et al., 2020). De aici se poate trage concluzia că posibilitatea extinderii telemuncii este condiționată de nivelul de pregătire profesională și de acces la tehnologiile informațional-comunicaționale a populației active, precum și de structura economiei fiecărei țări. Alipour et al. (2020) relevă faptul că **în Germania**, posibilitatea efectuării telemuncii se diferențiază în funcție de mediul de reședință, dar și a nivelului de dezvoltare a landurilor,

respectiv între landurile din vestul țării și cele din est. De asemenea, se evidențiază că în anul 2018, ponderea telemuncii în totalul numărului de ore de muncă prestate era de 14,9% pe ansamblul Uniunii Europene. Cele mai mici valori (sub 1%) au fost estimate pentru România și Bulgaria, iar cele mai ridicate pentru Olanda (36%) și Suedia (33%). Valori mai mici de 10% au fost înregistrate în Estonia, Letonia, Lituania, Ungaria, Grecia, iar de peste 20% în Austria, Belgia, Germania, Danemarca, Finlanda. În cazul Germaniei, respectivul indicator a fost estimat, pe ansamblul economiei, la 56%, repartizat astfel: 9% grad de extindere a telemuncii efectuate, în mod obișnuit, 16%, grad de extindere a telemuncii efectuate, ocazional, și 30%, potențial de telemuncă neutilizat. Pe ramuri, niveluri de peste 70% ale potențialului de utilizare a telemuncii a fost estimat pentru afaceri imobiliare (71%), servicii financiare și de asigurări (89%), servicii educaționale (72%), informații-comunicații (85%), servicii științifice, tehnice și profesionale (76%). Respectivul proporții reprezintă niveluri maxime, care pot fi atinse din punct de vedere tehnic și în condiții economico-sociale excepționale. Dingel și Neiman (2020) apreciază că în SUA, circa 34% dintre atribuțiile locurilor de muncă, și care au o pondere de 44% în salariile plătite, pot fi îndeplinite prin intermediul telemuncii. Și în cazul economiei americane este remarcată diferențierea posibilităților de efectuare telemuncii, în funcție de specificul activităților, nivelul de calificare a forței de muncă, mediul de locuire, precum și de nivelul de dezvoltare al statelor.

Efectele contracției economice asupra pieței muncii – ocuparea și cererea de locuri de muncă

Blocarea activității economice, începând din luna martie 2020, a avut efecte negative de mare intensitate și pe latura cererii, pe mai multe canale, și anume: a) prin reducerea cererii finale și implicit a cererii pentru forța de muncă, în ramurile și activitățile dependente de fluxurile internaționale de materii prime și consumabile, din cauza blocării funcționării lanțurilor de aprovizionare de mare complexitate stabilite în contextul unei economii globale, b) prin blocarea investițiilor, ca urmare a îndoielilor legate de evoluția conjuncturii economice în viitorul previzibil și c) prin reducerea sensibilă a nivelului consumului și a gradului de sofisticare a acestuia, din cauza trimiterii în inactivitate și implicit în reducerea nivelului veniturilor a unei importante părți a persoanelor în vârstă de muncă. În aceste condiții, se poate vorbi de o recesiune de tip pandemic a pieței muncii, deoarece șocul principal se produce pe piața muncii, dar în contextul menținerii caracteristicilor fizice și tehnologice ale stocului de capital fix.

Reducerea activității, și implicit a cererii de forță de muncă, cauzată de pandemia COVID-19 este dependentă de caracteristicile ramurilor economice. Pornind de la clasificarea standard a ramurilor economice, (ILO, 2020b) a estimat mărimea efectelor pandemiei COVID-19 asupra nivelului outputului, pe plan global. Astfel, efecte negative de mică intensitate se manifestă în cazul serviciilor de infrastructură socială (educație, ocrotirea sănătății și asistență socială, administrație publică). Efecte negative de mică spre medie intensitate în agricultură, silvicultură și pescuit, dar cu unele diferențieri în cadrul unor activități componente, în funcție de persistența pandemiei în mediul rural. Efecte negative de intensitate medie în construcții, activități financiare și de asigurări, industrie extractivă. În cazul ramurii transporturi, telecomunicații, depozitare, activități de prelucrare a informației se estimează efecte negative de intensitate medie spre puternică, dar cu diferențiere marcată în cadrul activităților componente. Astfel, efecte negative de mare intensitate se înregistrează în transporturi, în timp ce unele premise relativ favorabile se pot anticipa în activitățile legate de prelucrarea informației. Efecte negative puternice au fost resimțite și de serviciile de organizare de spectacole, culturale și de recreere. Cele mai puternic afectate ramuri economice sunt comerțul cu ridicata și cu amănuntul, activitățile legate de turism și organizarea de evenimente, industria prelucrătoare și afacerile imobiliare. Se observă că efectele negative cu cea mai mică intensitate se înregistrează în cazul serviciilor esențiale pentru existența unui stat modern și, care sunt, în mod hotărâtor, dependente de alocarea de resurse financiare de la bugetul de stat. Cele mai puternice reduceri ale cererii au fost înregistrate în cazul ramurilor economice, care depind în mod hotărâtor de nivelul veniturilor, multiplicarea contactelor sociale și asigură rafinarea consumului sau alocarea resurselor financiare în cadrul unor fluxuri investiționale, pe de o parte, sau de existența unor lanțuri complexe de aprovizionare, pe de altă parte.

Impactul pandemiei a avut intensități diferite în funcție nu numai de ramura economică, ci și de statusul ocupațional și profesional. Estimările realizate atât în țările dezvoltate (Regatul Unit), cât și în țările în curs de dezvoltare, relevă faptul că lucrătorii pe cont propriu și lucrătorii familiali neremunerați au fost semnificativ mai mult afectați în comparație cu salariații. Din cauza faptului că limitarea activității a afectat sectorul terțiar, unde erau prezente foarte multe întreprinderi de mici dimensiuni, s-a înregistrat o înrăutățire a situației economice și în cazul micilor patroni. O altă categorie de persoane ocupate, care a fost foarte expusă climatului recesionist este cea a angajaților în economia informală, îndeosebi în țările în curs de dezvoltare.

În **România**, pandemia COVID-19 a avut, în lunile martie și aprilie 2020, efecte notabile asupra ocupării forței de muncă. S-au modificat sensibil tipurile de dezechilibre dintre cererea și oferta de forță de muncă, atât pe ansamblul economiei, cât și în cadrul ramurilor. Mutațiile tipurilor de dezechilibre s-au diferențiat, în funcție de specificul ramurilor și domeniilor de activitate. De regulă, sensul efectelor a fost cel înregistrat pe plan internațional, dar intensitatea a fost determinată de acțiunea unor factori locali. Cele mai puternice presiuni pe latura cererii de forță de muncă au fost resimțite în cadrul activităților legate de ocrotirea sănătății. Apariția bruscă a unui număr relativ mare de cazuri de pacienți infectați, cu diferite tipuri de complicații a însemnat depunerea de eforturi de mare intensitate de către întregul personal medical. Lipsa de experiență în gestionarea unor astfel de situații a avut efecte grave asupra sănătății personalului medical (Suceava, Arad, Hunedoara, Bucuresti). A fost necesară adoptarea de măsuri pentru îmbunătățirea managementului unităților medicale, ridicarea moralului respectivei categorii de personal și facilitarea angajării de personal suplimentar, schimbarea modelului managerial și a conducerii etc. Îndatoriri de serviciu suplimentare, atât de ordin cantitativ, cât și din punct de vedere al complexității activității au apărut și în cazul personalului însărcinat cu asigurarea ordinii publice, precum și la o parte din personalul din administrația publică. Totodată, a fost impulsionată activitatea personalului implicat în proiectarea și asimilarea de produse și consumabile medicale utilizate pentru tratarea pacienților afectați de epidemia de COVID-19.

Blocarea activităților economice, atât pe plan național, cât și pe plan internațional, a avut efecte negative asupra cererii de forță de muncă din majoritatea activităților economice. În acest context, au fost puse și mai mult în evidență o serie de disfuncționalități ale modelului de ocupare a forței de muncă, în care migrația externă joacă un rol deloc neglijabil. Între primele efecte ale limitării activităților economice în unele țări membre ale Uniunii Europene, cu economie de piață consolidată, dar în care epidemia COVID-19 a fost deosebit de agresivă, s-a numărat și pierderea locurilor de muncă de către mulți cetățeni români. S-a relevat faptul că o parte însemnată a emigranților pentru muncă se găseau în forme de ocupare vulnerabile la fluctuațiile conjuncturii economice și nu dispuneau de o protecție socială adecvată. În aceste condiții, s-au generat brusc fluxuri migratorii de reîntoarcere, care au cauzat probleme legate atât de verificarea stării de sănătate, cât și de reintegrarea economico-socială a persoanelor repatriate. Ulterior, ca urmare, a manifestării penuriei de forță de muncă în agricultura din țări precum Germania sau Regatul Unit a fost reluată emigrarea pentru muncă, dar fără să se fi asigurat în toate cazurile condițiile pentru

protecția socială a respectivei categorii de lucrători. Perpetuarea respectivelor disfuncționalități ale modelului de ocupare a forței de muncă a fost cauzată de menținerea diferențelor sensibile ale remunerării muncii dintre România și țările vest-europene. Astfel, se perpetuează penuria de forță de muncă din agricultură pe plan intern.

Reducerea bruscă a activității economice a determinat diminuarea severă a cererii de forță de muncă, numărul total de contracte de muncă suspendate¹⁸ și de contracte de muncă reziliate¹⁹ a depășit un milion, începând din prima parte a lunii aprilie (Tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1. Numărul de contracte de muncă suspendate și reziliate în România în anul 2020 – aprilie- mai

Date cumulate aferente perioadei de la 16 martie la	10 aprilie	21 aprilie	29 aprilie	30 aprilie	4 mai	Structura= perioada 16 martie 4 mai , din total contracte (%)
Număr total de contracte de muncă suspendate d.c.	1005522	1005508	1027117	725000	902678	
Industria prelucrătoare	292765	314496	327181	181524	264800	29
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor	196470	188183	185335	141248	165771	18
Hoteluri și restaurant	119851	109861	114792	100173	110895	12
Număr total de contracte de muncă reziliate d.c	209851	240151	270819	276459	303945	
Industria prelucrătoare	36106	41890	47781	48880	55395	18
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	40241	45313	50390	51249	55238	17,5
Construcții	27936	32402	37750	38760	42175	14
Număr total de contracte de muncă suspendate și reziliate d.c	1215373	1245659	1297936	1001459	1206623	x
Industria prelucrătoare	328871	356386	374962	230404	320195	x
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	236711	233496	235725	192497	221009	x
construcții	147787	142263	152542	138933	153070	x
Raport suspendate fata de cele reziliate	4.792	4.187	3.793	2.622	2.970	x
Industria prelucrătoare	8.108	7.508	6.848	3.714	4.780	x
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	4.882	4.153	3.678	2.756	3.001	x
construcții	4.290	3.391	3.041	2.584	2.629	x

Sursa: Comunicate de presă ale Ministerului Muncii, <http://mmuncii.ro/j33/index.php/ro/comunicare/comunicate-de-presa/5915-situa%C8%9Bia-contractelor-individuale-de-munc%C4%83-suspendate-%C3%AEncetate,-la-data-de-04-mai-2020>

Numărul de contracte de muncă suspendate a crescut în intervalul analizat reflectând un potențial mai redus de reocupare după relaxarea restricțiilor impuse de legislația din perioada de

¹⁸ Conform măsurilor de protecție socială, adoptate în primele zile ale stării de urgență, declarate din cauza pandemiei COVID-19, persoanelor ale căror contracte au fost suspendate beneficiază de o indemnizație de șomaj tehnic egală cu 75% din salariul net, dar nu mai mult de 75% din salariul mediu pe economie. Respectiva indemnizație se acordă numai în perioada stării de urgență.

¹⁹ Contractele de muncă reziliate presupun încetarea complete a raporturilor de muncă dintre angajați și angajatori.

urgență. Numărul semnificativ mai mare de contracte suspendate, asociate cu acordarea șomajului tehnic de la stat reflectă reacția de răspuns a mediului de afaceri la oportunitatea minimizării pierderilor din conformarea la restricții (suspendare) și reanalizarea perspectivei afacerii pe termen scurt (concedieri). Anunțarea unor măsuri de relaxare a restricțiilor impuse activităților economice și sociale a determinat, în cursul zilei de 30 aprilie 2020, o reducere cu circa 30% a numărului de contracte de muncă suspendate, concomitent cu creșterea cu circa 2% a numărului de contracte de muncă reziliate. Pe această bază, se poate estima că numărul de persoane care vor reveni la lucru în luna mai, după relaxare, va reprezenta circa 3,4% din populația ocupată în anul 2018.

În intervalul analizat, activitățile cu cele mai mari ponderi în numărul total de contracte suspendate au fost: industria prelucrătoare, comerțul cu ridicata și cu amănuntul și hoteluri și restaurante. Celelalte ramuri economice au generat cca 1/3 din numărul de contracte de muncă suspendate. În cazul industriei prelucrătoare, reducerea temporară a efectivelor a fost urmarea, nu numai a impunerii măsurilor de distanțare socială, care necesitau o regândire a organizării producției, ci și a dificultăților majore de aprovizionare. Proporția ridicată a producției în lohn, precum și faptul că o mare parte a materiilor prime și materialelor necesare fabricației erau importate din China sau alte țări, care au introdus măsuri de limitare a activității economice, au generat blocaje în utilizarea forței de muncă din multe întreprinderi ale industriei prelucrătoare din România, numărul de contracte de muncă suspendate sugera o reducere temporară a cererii de forță de muncă cu cca 1/5. Ridicarea parțială a restricțiilor legate de desfășurarea activităților economice, preconizată de autoritățile publice începând cu data de 15 mai 2020, precum și adoptarea de măsuri similare în alte țări europene, a avut cel mai puternic efect asupra salariaților din industria prelucrătoare, aflați în șomaj tehnic. În cursul zilei de 30 aprilie 2020, numărul contractelor de muncă suspendate au scăzut cu circa 44,5%. Acest fapt, semnifică anticiparea de către angajatorii dintr-o ramură importantă a economiei românești a unei perspective încurajatoare în viitorul previzibil.

În intervalul analizat, în comerțul cu ridicata și cu amănuntul, ponderea contractelor de muncă suspendate a reprezentat circa 15% din numărul persoanelor ocupate, iar în ramura hoteluri-restaurante de peste 50%. Reducerea, în cursul zilei de 30 aprilie 2020, a numărului de contracte de muncă suspendate în cele două activități de servicii de susținere a consumului privat a avut o intensitate mai redusă în comparație cu cea înregistrată în industria prelucrătoare fiind de 23,8% și respectiv 11,2%. Numărul de contracte de muncă reziliate din comerțul cu ridicata și cu amănuntul, precum și cel din alte ramuri s-a majorat mai lent decât cel din industria prelucrătoare

și construcții. Nu trebuie ignorat faptul că numărul de contracte de muncă reziliate în comerțul cu ridicata și cu amănuntul a reprezentat peste 18,5% din numărul total. Se reflectă astfel faptul că angajatorii continuă să anticipeze o reducere a cererii solvabile, ca urmare a incertitudinii referitoare la nivelul veniturilor salariale.

Diminuări relative deloc neglijabile ale cererii de forță de muncă au mai fost înregistrate în transporturi și serviciile administrative și de suport pentru afaceri²⁰. Evoluții contradictorii ale cererii de forță de muncă au fost consemnate în producerea de utilități și în industria extractivă. Astfel, cererea pentru utilități publice și implicit pentru materii prime energetice a crescut în domeniul consumului casnic și s-a diminuat în domeniul industrial. În aceste condiții, unii dintre producătorii de utilități și de materii prime energetice au fost confrunțați cu dificultăți economico-financiare și implicit cu presiuni în asigurarea salariilor angajaților. Totodată, mai ales în cazul serviciilor profesionale, al prelucrării informațiilor, serviciilor educaționale sau chiar și a unor componente ale administrației publice au fost experimentate diferite forme de telemuncă sau a altor forme de flexibilizare a activității, cu scopul menținerii nivelului prestațiilor și ale ocupării personalului.

Analiza impactului pandemiei COVID-19 asupra ocupării forței de muncă în perioada de urgență pune în evidență nu numai **limite și disfuncționalități ale modelului de ocupare a forței de limite, dar și manifestarea unor oportunități**, care pot asigura promovarea schimbărilor tehnologice și organizaționale. Astfel, s-au creat premise favorabile pentru îmbunătățirea activității și creșterea nivelului de competență profesională a personalului angajat în toate cele trei mari componente ale serviciilor de infrastructură socială:

- a) în **sănătate**: pe baza experienței acumulate în combaterea epidemiei, se pot identifica punctele forte și punctele slabe ale modelului de organizare a ocrotirii sănătății și capacitatea de răspuns a personalului medical la apariția unor crize sanitare. Este important să se evalueze nu numai nivelul de cunoștințe profesionale, ci și capacitatea de lucru în condiții de stres și de respectare strictă a unor reguli de organizare și principii de etică;

---

²⁰ Reducerile de efective fie că sunt temporare sau definitive, relevă apariția unor blocaje majore, cauzate de pandemia COVID 19, în activitatea unora dintre ramurile, care în anii 2018 și 2019, au avut o contribuție deloc neglijabilă la creșterea economică. Datele prezentate în CNSP (2020) arată că valoarea adăugată brută a crescut în anul 2018 cu 4,2% în comerț, hoteluri-restaurante și transporturi și cu 4,9% în serviciile administrative și de suport pentru afaceri, iar în anul 2019 cu 17,3% în construcții, cu 5,1% în comerț, hoteluri-restaurante și transporturi și cu 5,9% în serviciile administrative și de suport pentru afaceri. De asemenea, nu trebuie neglijat faptul că, în mod constant, în ultimii ani, activitatea firmelor de transport internațional a contribuit la reducerea deficitului de cont curent.

- b) în **administrația publică**: o altă oportunitate este dată de modificarea organizării activității în cadrul administrației publice, a sistemului educațional, precum și în telecomunicații și prelucrarea informațiilor. Impunerea aplicării distanțării sociale a stimulat extinderea utilizării tehnologiilor informațional-comunicaționale, precum și debirocratizarea activității în cadrul administrației publice și a serviciilor educaționale. De asemenea, a fost necesară găsirea de soluții pentru creșterea calității prestațiilor și menținerea legăturii dintre prestatorii de servicii (funcționari publici, cadre didactice) și beneficiari (cetățeni, întreprinzători privați, elevi și studenți);
- c) în **activități de asigurare a utilităților**: în cursul intervalului analizat, personalul ocupat în producția de utilități, precum și cel angajat în prelucrarea informațiilor și serviciile profesionale, științifice și tehnice, și-a îndeplinit în linii generale atribuțiile de serviciu, contribuind la găsirea de soluții pentru depășirea dificultăților apărute în contextul impunerii stării de urgență. Experiența acumulată în respectivul interval de timp ar putea fi utilizată în viitor pentru îmbunătățirea pregătirii profesionale și pentru promovarea schimbărilor de natură tehnologică și organizațională.

Contractia cererii pe piața forței de muncă

Din analiza locurilor de muncă disponibile postate pe site-ul "e-jobs.ro", prin metoda Web Scrapping, înaintea instaurării stării de urgență erau postate 23000 de joburi (pe 20 martie 2020), 48% în București, 7,1% în Cluj și 4,2% în Iași. Erau ceruți absolvenți (41%) sau persoane calificate (28,2%), în departamentele de vânzări (16,6%), administrativ (9,3%), financiar/contabil (6,9%) sau construcții/instalații (5,9%), nivel entry level (37,1%) sau nespecificat (34,2%). În luna aprilie (20 aprilie 2020), numărul job-urilor postate pe site a scăzut la aproximativ 7000 de job-uri numărul acestora înregistrând apoi o creștere ușoară în luna mai (2 mai 2020) la aproximativ 10000 job-uri postate. Procentual în numărul total de job-uri postate, job-urile oferite în București au scăzut cu peste 10% în favoarea job-urilor din Cluj, Timișoara sau Iași. Job-urile din departamentul vânzări reprezintă în luna aprilie doar 10,6%, înregistrând apoi o creștere la 11,6% în luna mai. Sectorul Construcții însă înregistrează o creștere a ponderii la 8,6% și IT-ul la 9,2% în aprilie și la 7,6% în luna mai. De asemenea se observă o creștere a cererii pentru personal calificat, cu experiență.

Tabelul nr. 2. Dinamica cererii de muncă în perioada de urgență, pe domenii de activitate și atribute calitative ale forței de muncă

		2 mai 2020	20 aprilie 2020	20 martie 2020
Structura job-urilor postate pe e-jobs.ro după Orașe				
București		36.2%	37.2%	48.1%
Cluj-Napoca		9.3%	10.3%	7.1%
Iași		4.5%	3.8%	4.2%
Timișoara		3.9%	4.7%	4.0%
Sibiu		3.8%	3.6%	2.5%
Brașov		3.6%	3.4%	3.9%
Ploiești		2.3%	2.0%	3.4%
Oradea		2.3%	2.0%	1.9%
Constanța		2.2%	1.7%	2.4%
Bacău		2.0%	1.9%	1.5%
Remote (de acasă)		2.0%	1.7%	0.2%
Altele		27.9%	27.8%	21.0%
Structura job-urilor postate pe e-jobs.ro după Nivelul studiilor				
nivel-studii 100%	Absolvent	38.4%	38.5%	41.3%
	Calificat	34.8%	31.9%	28.2%
	Necalificat	14.6%	16.4%	13.7%
	Student	12.2%	13.2%	16.8%
Structura job-urilor postate pe e-jobs.ro după Departament				
Vânzări		11.6%	10.6%	16.6%
Construcții / Instalații		8.6%	8.6%	5.9%
IT Software		7.7%	9.2%	3.3%
Administrativ / Logistica		6.9%	6.7%	9.3%
Financiar / Contabilitate		6.5%	7.1%	6.9%
Producție		5.3%	5.6%	3.6%
Relații clienți / Call center		4.0%	4.4%	3.6%
Inginerie		3.7%	3.7%	2.5%
Alimentație / HoReCa		3.1%	2.7%	3.6%
Bănci		3.1%	3.4%	4.0%
Agricultura		2.7%	1.6%	0.8%
Altele		36.9%	36.4%	40.0%
Structura job-urilor postate pe e-jobs.ro după Nivelul carierei				
nivel-cariera = 100%	Entry-Level (< 2 ani)	30.1%	28.9%	37.1%
	Fara experienta	6.0%	5.1%	6.9%
	Manager / Executiv	0.8%	0.6%	0.4%
	Mid-Level (2-5 ani)	23.3%	21.2%	18.8%
	null	35.6%	40.6%	34.2%
	Senior-Level (> 5 ani)	4.2%	3.5%	2.6%

Sursa: Calcule proprii în SPSS și EXCEL pe baza extracțiilor de pe site-ul e-jobs prin metodologia Web Scrapping

Măsuri propuse de alte state și posibile soluții pentru România

Închiderea sau reducerea unor activități economice creează premisele intrării economiei în recesiune, din cauza demobilizării ofertei de forță de muncă, pe de o parte, și a instaurării unei stări de incertitudine, care are drept consecință comprimarea cererii agregate de bunuri și servicii și implicit a cererii de forță de muncă, pe de altă parte. Cu alte cuvinte, alături de curba epidemică (evoluția numărului de infectări și a numărului de decese într-o perioadă de timp), se profilează și o curbă a recesiunii, cauzate de epidemie²¹.

Coexistența curbei epidemice și a curbei recesiunii cauzate de epidemie ridică problema naturii și a duratei intervenției autorităților publice pentru limitarea pierderilor economice și sociale. În fapt, este vorba despre rezolvarea unei probleme de optimizare dinamică (Robalino, 2020), referitoare la evoluția economiei pe termen scurt, pe de o parte, și pe termen mediu și lung, pe de altă parte. Instituirea de către autoritățile publice a unor măsuri de reducere drastică a activității economice și a contactelor sociale creează premise favorabile pentru aplatizarea curbei epidemiologice, dar induc o stare de recesiune severă, care poate cauza costuri economice și sociale apreciabile (Baldwin, Weder di Mauro (ed.), 2020b). Efectele negative nu se traduc doar în reducerea cererii de forță de muncă și implicit în creșterea ratei șomajului și a tensiunilor sociale, pe termen scurt și mediu, dar și în deteriorarea capitalului social.

---

²¹ Existența unei interdependențe între curba epidemiologică și curba intrării economiei într-o stare de recesiune, în care rolul intervenției autorităților publice este unul semnificativ, a fost inițial teoretizată în Gourinchas (2020). În practică, existența respectivei interdependențe a mai fost consemnată în istorie. Voth (2020) aduce în atenție apariția, în anul 1720, epidemiei de ciumă în orașul Marsillia, precum și reacția autorităților locale. Cauza epidemiei a reprezentat-o intrarea în port a unui vas care avea marinari infectați și care ar fi trebuit să fie trecuți în carantină. Încărcătura vasului cuprindea textile, care trebuiau rapid vândute pe piața din Marsilia, pentru a aduce mari profituri. În urma presiunilor negustorilor și a proprietarilor navei, regulile de carantinare nu au mai fost aplicate. Marinarii au putut debarca în oraș, ceea ce a provocat o epidemie deosebit de virulentă. Circa 100000 persoane, respectiv o treime din populația orașului, au pierit. Pentru contracararea efectelor epidemiei, autoritățile locale, cu sprijinul regelui Franței și al papei au construit în regiunea Provence, cu un zid înalt de 2 m, păzit de soldați, pentru a impune măsurile de izolare strictă a populației. Astfel, epidemia, care a durat circa 2 ani, a fost limitată doar la orașul Marsilia și la regiunea Provence.

Un alt exemplu de reacție la coexistența curbei epidemiologice și a curbei recesiunii este reacția autorităților locale din orașul american Denver, în contextul gripei "spaniole" din noiembrie 1918. La insistențele cercurilor de afaceri, autoritățile locale au ridicat prematur restricțiile legate de desfășurarea activităților economice și a contactelor sociale, în contextul sărbătoririi semnării Armistițiului, care punea capăt primului război mondial. Din această cauză, rata de infectare, precum și rata mortalității au înregistrat majorări de amploare, iar pierderile economice au fost considerabile, pe termen mediu.

Rememorarea reacțiilor autorităților publice la epidemia de ciumă din 1720-1722 de la Marsilia și la epidemia de gripă de la Denver 1918 are unele similitudini cu pandemia COVID din 2020, din Europa și alte continente, și anume: a) sursa epidemiei a fost mobilitatea externă a populației, cuplată cu reacția întârziată a autorităților publice în vederea limitării contaminării, din cauza pierderilor economice generate de reducerea drastică a contactelor sociale, b) abia după ce efectele negative epidemiei au fost foarte mari, s-au adoptat măsuri de izolare a celei mai mari părți a populației, chiar și cu riscul unor pierderi economice sau financiare enorme, deoarece era singura modalitate de stopare a supra-mortalității.

Faptul că măsurile de limitare a activității economice și a contactelor sociale se derulează pe o anumită perioadă de timp, stabilită de autoritățile publice, în funcție de situația epidemiologică, relevă existența mai multor faze ale respectivei situații, precum și modificări ale rolului diferiților actori economici și sociali.

Apariția pandemiei COVID-19 a impus adoptarea de măsuri pentru limitarea drastică a activităților economice și sociale. ILO (2020c) relevă faptul că, pe plan internațional măsurile de limitare drastică a activităților economice și sociale au început să fie adoptate de către autoritățile publice, în afară de China, de la sfârșitul lunii februarie 2020, pentru a se amplifica în cursul lunii martie 2020. Începând din luna aprilie 2020, se observă o relaxare a măsurilor de limitare a accesului diferitelor categorii de populație ocupată la desfășurarea de activități economice remunerate. Tendința se preconizează a se consolida în cursul lunii mai, având în vedere măsurile luate de unele dintre țările europene, dar și de pe alte continente.

Motivele adoptării măsurilor de relaxare a restricțiilor impuse desfășurării activității economice sunt legate atât de reducerea virulenței pandemiei, cât și de necesitatea reluării activității economice și de reducere a tensiunilor psiho-sociale cauzate de consemnarea la domiciliu a mării majorității a populației. Estimările realizate de ILO (2020c) relevă că, în primul trimestru al anului 2020, pe plan global, au fost pierdute 4,5% din numărul de ore de muncă prestate în ultimul trimestru al anului 2019, proporția fiind de 10,5% în trimestrul al II-lea. Intensitatea reducerii numărului de ore lucrate s-a diferențiat pe grupuri de țări. Astfel, în primul trimestru 2020, numărul de ore de muncă s-a redus cu 8,6% în țările cu venituri medii spre ridicate și cu 1,6% în țările cu venituri ridicate. Pentru trimestrul al II-lea, se estimează scăderi ale indicatorului menționat anterior de 8,7% în țările cu venituri medii spre ridicate și de 11,6% în țările cu venituri ridicate.

Limitarea drastică a activităților economice și sociale a fost însoțită de adoptarea de măsuri de protecție socială și a locurilor de muncă. Gentilini et al. (2020) arată că numărul statelor și teritoriilor care au luat astfel de măsuri a crescut de la 45 (20 martie), la 106 (3 aprilie) și la 151 (23 aprilie 2020). Măsurile de protecție socială și de relansare a activității economice au fost în esență de inspirație keynesiană. Ele pot fi clasificate ca reprezentând asistență socială, asigurare socială și de activizare a pieței muncii. În lucrarea menționată anterior, se menționează că, pe plan mondial numărul măsurilor de asistență socială a fost de 412, cel al măsurilor de asigurare socială a fost de 179, iar măsurilor de activizare a pieței muncii de 93.

Adoptarea de către autoritățile publice a unor anumite tipuri de măsuri de protecție socială și activizare a pieței muncii a depins de o multitudine de factori, între care se numără, tradițiile locale și nivelul de dezvoltare economică. Astfel, țările cu venituri ridicate au adoptat 25,5% din numărul total de programe de asistență socială, 42,4% din numărul total de programe de asigurare socială și 55,9% din numărul total de programe de activizare a pieței muncii. Cu alte cuvinte, țările cu un nivel de dezvoltare mai ridicat dispun de mai multe posibilități de a promova măsuri de politică activă a pieței muncii.

Fiecare tip de măsură de protecție socială sau de activizare a pieței muncii implică apreciable costuri pentru bugetele statelor²², în condițiile unor drastice scăderi ale veniturilor. Astfel, măsurile de asistență socială și de asigurări sociale au inclus majorarea cuantumurilor și reducerea procedurilor birocratice necesare pentru acordarea acestora. De asemenea, este de remarcat și faptul că stringența acordării respectivelor ajutoare, combinată cu cerința limitării contactelor sociale au condus la utilizarea tehnologiilor informaționale pentru transferul către beneficiari, așa cum a fost cazul României. Respectivele tipuri de măsuri au fost luate de toate țările, dar au avut o pondere mai mare în țările cu venituri per capita mai scăzute.

Măsurile de activizare a pieței muncii, au fost adoptate, de regulă, într-o a doua fază a luptei împotriva pandemiei, după ce au început să fie conștientizate efectele negative ale blocării activității economice. În cadrul Uniunii Europene, a fost promovată utilizarea unei formule de ocupare a forței de muncă, în care timpul de muncă este restrâns, și care a fost experimentată, în special de Germania, în cursul recesiunii din 2007-2008 (Kurzarbeit). În acest sens, un document al Parlamentului European exprimă sprijinul pentru extinderea schemelor de aplicare a ocupare a personalului cu timp restrâns (Muller, 2020). Totodată, și în SUA, în contextul limitărilor impuse economiei de izbucnirea pandemiei, începând din ultima săptămână a lunii martie 2020, se observă extinderi semnificative ale echivalentului respectivei forme de ocupare a forței de muncă (Griswold, 2020).

Între avantajele utilizării ocupării personalului cu timp de muncă restrâns²³, se numără evitarea unor costuri deloc neglijabile suportate de angajatori legate de concedierea și ulterior de

---

²² Gentilini et al. (2020) evidențiază că numai transferurile de bani gheață cauzate de COVID 19 au reprezentat, pe plan global circa 22% din media lunară a produsului intern brut per capita, în creștere cu 86%, față de perioada anterioară izbucnirii pandemiei, iar media duratei, conform prevederilor legale, este de 2,9 luni.

²³ Pledăm pentru traducerea în limba română a termenului de "Kurzarbeit", care în practica din SUA are echivalentul de "work sharing programs", prin "activitate (ocupare a personalului) cu timp de muncă restrâns". În acest fel, se evită folosirea unui barbarism și se asigură o delimitare față de termenul de activitate (ocupare a personalului) cu timp

reangajarea salariaților. De asemenea, menținerea în activitate, chiar și cu un de ore de lucru diminuat a personalului are efecte benefice asupra nivelului productivității muncii, a promovării schimbărilor tehnologice, precum și a menținerii coeziunii sociale.

Respectiva formă de ocupare a forței de muncă reprezintă o soluție de urgență la o recesiune de tip pandemic și are un cost destul de ridicat, mai cu seamă în contextul agravării deficitului bugetar. Drept, urmare, se impune o analiză atentă a efectelor pe multiple planuri avute de respectiva formă de subvenționare a ocupării forței de muncă asupra unor indicatori macroeconomici și a situației sociale. Ne referim atât la efectele directe, cât și la efectele de antrenare, precum și la efectele pe termen scurt și la efectele pe termen mediu. Un criteriu important care este necesar să fie îndeplinit este viabilitatea pe termen mediu a activităților economice și implicit, a locurilor de muncă parțial subvenționate.

În multe dintre țările membre ale Uniunii Europene și ale Spațiului Economic European au fost reactivitate sau inițiate scheme de utilizare personalului cu timp de muncă restrâns. Astfel, la sfârșitul lunii aprilie un număr de 22 state ale Uniunii Europene aveau prevederi legale, care permiteau implementarea formulei ocupării personalului cu timp de muncă restrâns sau a subvenționării parțiale pe timp limitat a salariilor de către autoritățile publice, prin intermediul bugetului asigurărilor sociale (Tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3. Sinteza măsurilor de politică activă a pieței muncii și de protecție socială în unele țări europene în contextul pandemiei COVID-19

Țara	Tipul de măsură de politică activă	Durata	Sprjin lucrători pe cont propriu	Indemnizații de șomaj
Austria	Corona Kurzarbeit (timp de muncă restrâns)	6 luni	Da	Facilitarea obținerii
Belgia	Timp de muncă restrâns	Extindere program existent	Da	Extindere
Republica Cehă	Czech "Antivirus" Kurzarbeit (timp de muncă restrâns)	Necunoscut anterior	Da	Extindere
Danemarca	Modelul danez (timp de muncă restrâns)	3 luni	Da	Extindere
Estonia	Subvenționare salarii	2 luni	Da	Extindere
Finlanda	Timp de muncă restrâns	Necunoscut anterior	Da	Extindere
Franța	Șomaj parțial (timp de muncă restrâns)	Extindere program existent	Da	Extindere

parțial (part time). În acest caz, este important să se sublinieze condițiile restrictive (restrânse) ale utilizării personalului (forței de muncă). Totodată, nu trebuie ignorat efortul pe care îl face statul (bugetul asigurărilor sociale) pentru implementarea respectivei măsuri de politică activă a pieței forței de muncă.

Germania	Kurzarbeit (timp de muncă restrâns)	Extindere program existent	Da	Extindere
Grecia	Timp de muncă restrâns	Necunoscut anterior	Da	Extindere
Ungaria	Timp de muncă restrâns	3 luni	Nu	Fără modificări
Islanda	Timp de muncă restrâns	2,5 luni	Nu	Extindere
Irlanda	Subvenție salarii Covid 19 (timp de muncă restrâns)	Necunoscut anterior	Da	Extindere
Italia	Timp de muncă restrâns (Casa Integrazione Guadagni)	Extindere program existent	Da	Extindere
Letonia	Subvenție salarii	Necunoscut anterior	Da	Extindere
Lituania	Subvenție salarii	În timpul stării de urgență și a carantinei declarate de guvern	Da	Extindere
Luxemburg	Șomaj parțial (timp de muncă restrâns)	Extindere program existent	Da	Extindere
Olanda	Introduș temporar	Cel puțin 3 luni, a înlocuit actualul sistem de timp de muncă restrâns	Da	Extindere
Norvegia	Subvenție salarii	Necunoscut anterior	Da	Extindere
Polonia	Timp de muncă restrâns	Necunoscut anterior	Da	Extindere
Portugalia	Schemă concediere temporară	Până la 6 luni	Da	Extindere
Slovacia	Subvenționare salarii	Necunoscut anterior	Da	Extindere
Slovenia	Subvenționare salarii	Necunoscut anterior	Da	Extindere
Spania	Expedientes de Regulación Temporal de Empleo (timp de muncă restrâns)	Extindere program existent	Da	Extindere
Suedia	Subvenționare salarii, timp de muncă restrâns	Pe parcursul anului 2020	Da	Extindere
Regatul Unit	Coronavirus Job Retention Scheme (Timp de muncă restrâns)	3 luni	DA	Fără modificări

Sursa: adaptare după A. Grinswold (2020).

Inițierea sau extinderea programelor de ocupare a personalului cu timp de muncă redus a avut loc pe fondul extinderii programelor de sprijin pentru lucrătorii pe cont propriu și a măririi indemnizațiilor și a perioadelor de aplicare a indemnizațiilor de șomaj.

În România, în intervalul martie-aprilie 2020, au fost adoptate, pentru contracararea efectelor pandemiei COVID-19, au fost adoptate mai multe măsuri de protecție socială a persoanelor care au fost afectate de blocarea activității economice²⁴. Nu au lipsit nici măsurile de activizare a pieței muncii, care s-au concretizat în facilitarea desfășurării de activități de pregătire profesională on line, care au fost recunoscute de Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

²⁴ În România, au fost adoptate mai multe măsuri de asistență socială, care au în vedere transmiterea electronică a ajutoarelor sociale, precum și introducerea șomajului tehnic, pentru persoanele din entitățile economice sau sociale, a căror activitate a fost blocată. Au fost avut în vedere atât persoanele salariate, cât și lucrătorii pe cont propriu și liber profesioniștii. De asemenea, au fost acordate concedii parentale plătite pentru îngrijirea copiilor mai mici de 12 ani și ale căror școli sau grădinițe au fost închise. Indemnizațiile acordate au reprezentat 75% din salariul brut avut anterior, dar nu mai mult de 75% din salariul mediu pe economie (5163 lei).

În contextul preconizatei relaxări a restricțiilor impuse desfășurării activității economice și sociale, de după ieșirii din starea de urgență, autoritățile guvernamentale au în vedere introducerea unor forme de subvenționare a locurilor de muncă din firmele parțial afectate de dificultățile economice, precum și alte măsuri de politică activă a pieței muncii, cum ar fi ”premierea” firmelor care au continuat activitatea în condițiile stării de urgență și implicit au menținut locurile de muncă.. Adoptarea respectivelor măsuri s-ar înscrie pe linia de conduită, care s-a conturat, practic în toate statele din Spațiul Economic European și care vizează acordarea de sprijin pentru limitarea reducerii nivelului activității agenților economici și a veniturilor categoriilor sociale afectate de instalarea recesiunii. Pentru a avea efectele scontate și a evita o agravare a deficitului bugetar, schema de subvenționare a salariilor va trebui să stabilească în mod adecvat proporția salariului angajaților care va fi suportată de stat. Totodată, este necesar să se determine agenții economici, care au dificultăți pe termen scurt, dar reale perspective de dezvoltare pe termen mediu și lung și merită astfel să fie sprijiniți.

Relaxarea restricțiilor impuse activităților economice și sociale, începând cu data de 15 mai este necesar să fie urmată de adoptarea unor măsuri pentru impulsivarea cererii de forță de muncă. În funcție de evoluția situației sanitare, este recomandabil să se adopte o viziune etapizată asupra reluării activității economice. Astfel, o primă etapă ar urma să cuprindă redeschiderea unor activități care nu necesită o foarte mare conectivitate socială. Totodată, este recomandabil să se acorde o serie de facilități pentru efectuarea de investiții și cumpărarea de consumabile pentru evaluarea stării de sănătate a angajaților firmelor. Durata acestei etape ar putea fi de la 1,5 până la 3 luni. De asemenea, ar putea fi experimentată aplicarea unor scheme de activitate cu timp de muncă restrâns. Gradul de subvenționare a salariilor de către autoritățile publice ar trebui să aibă o limită maximă care să fie de circa 40% și care să aibă o durată de 4 luni. După trecerea respectivei perioade, se va trece la reevaluarea perspectivei viabilității locurilor de muncă subvenționate, și pe această bază, se va decide continuarea sau stoparea respectivei forme de susținere a ocupării forței de muncă. În cea de a doua parte a anului 2020, ar putea fi elaborate și implementate măsuri de politică economică și de activizare a pieței muncii, care să contribuie la consolidarea unor rezultate pozitive obținute în lunile mai-iulie, pe de o parte, și extinderea sprijinului pentru dezvoltarea de noi afaceri și menținerea nivelului ocupării forței de muncă. Totodată, vor trebui depuse eforturi pentru valorificarea oportunităților oferite de utilizarea fondurilor europene, precum și de planul

de relansare a economiilor țărilor membre, care ar urma să fie anunțat de Comisia Europeană la începutul lunii mai 2020.

În elaborarea programelor de relansare a utilizării forței de muncă, se poate prevedea că, pe termen mediu, va exista un excedent de forță de muncă în domeniile legate de rafinarea consumului (turism, servicii de petrecere a timpului liber) sau de organizarea de evenimente sau de suport pentru afaceri. Deficitele de forță de muncă ar putea să se accentueze în ramuri precum: ocrotirea sănătății, agricultură, protecția mediului. În acest context, vor exista stimulente considerabile pentru restructurarea modelului de ocupare a forței de muncă, legate nu numai de modificări ale nivelului și structurii cererii, ci și de menținerea unor restricții de natură demografică ale ofertei de forță de muncă, și anume: îmbătrânirea demografică și mobilitatea externă a forței de muncă.

Pornind de la experiența acumulată în cursul pandemiei COVID-19, trebuie să se aibă în vedere faptul că starea de sănătate a populației și implicit a populației active reprezintă un factor determinant al desfășurării activității economice. Drept urmare, vor apărea unele restricții în crearea și menținerea locurilor de muncă.

În cursul celei de treia etape a aplicării măsurilor post epidemie, relansarea activității economice și susținerea ocupării forței de muncă va putea fi obținută în contextul îndeplinirii mai multor condiții, respectiv:

- a) **Elaborarea și implementarea unei politici industriale coerente**, care să respecte cerințele Uniunii Europene și a altor organisme internaționale. De asemenea, se va avea în vedere posibila relocare a lanțurilor de aprovizionare și de valoare, ca urmare a șocului extern provocat de pandemia COVID 19. Nu trebuie ignorată necesitatea prezenței în cadrul economiei naționale a unor capacități de producție, care asigură fabricarea și livrarea rapidă a unor componente ale infrastructurii critice și a protecției sănătății populației. În corelație cu implementarea obiectivelor politicii industriale este important să se asigure pregătirea personalului care va fi angajat în noile entități productive.
- b) **Stimularea spiritului întreprinzător și consolidarea legăturilor de cooperare între IMM** în vederea întăririi rezilienței acestora și implicit asigurarea condițiilor pentru viabilitatea locurilor de muncă.
- c) **Susținerea dezvoltării unor activități din domeniul noilor tehnologii**, și mai ales a tehnologiilor informațional-comunicaționale, care ar asigura competitivitate pe un termen

mai îndelungat. În acest fel, se poate valorifica experiența și competențele profesionale acumulate în ultimii ani. Totodată, este important să se câștige noi poziții în activitățile legate de prelucrarea informației pe plan internațional

- d) **Asigurarea menținerii competitivității externe în domenii tradiționale expuse concurenței puternice** pe piața Uniunii Europene, așa cum este cazul cu transporturile internaționale, care până în februarie 2020 aveau un rol important în reducerea deficitului de cont curent. Totodată, este necesar să fie depuse eforturi diplomatice pentru ameliorarea statutului lucrătorilor din aceste domenii în cursul șederii lor în străinătate.
- e) **Conștientizarea faptului că turismul este o ramură economică, unde este necesar să fie îndeplinite cu strictețe mai multe condiții legate de înzestrarea tehnică, dar și de controlul stării de sănătate atât a angajaților, cât și a turiștilor**
- f) **Modificări ale sistemului de remunerare a muncii, mai ales în ramurile unde se anticipează mărirea sau cronicizarea deficitului de forță de muncă**, mai ales în agricultură, industria prelucrătoare ocrotirea sănătății și asistență socială, protecția mediului.
- g) **Îmbunătățirea gestionării fluxurilor migratorii externe, printr-o mai bună cunoaștere a statusului profesional al cetățenilor români aflați în străinătate pentru muncă**. Este necesară promovarea unor contracte de muncă transparente și a plății de către angajatori a asigurărilor de sănătate. Este recomandabil ca rolul jucat de cetățenii români în flexibilizarea funcționării pieței forței de muncă din statele dezvoltate să fie recunoscut la nivel european și să se imagineze mecanisme de compensare pentru România, care acuză penurie de forță de muncă de calificare medie în domenii precum, agricultură, îngrijirea sănătății, industria prelucrătoare sau construcții.
- h) **Regândirea numărului de personal și a sistemului de salarizare al administrației publice**, pornindu-se de la cerințele debirocratizării activității și a extinderii utilizării tehnologiilor informațional-comunicaționale.
- i) **Adoptarea de modificări ale cadrului instituțional al pieței forței de muncă, prin care să se favorizeze echilibrul de forțe între partenerii sociali și dezvoltarea dialogului social**. Desfășurarea în bune condiții a dialogului social reprezintă o condiție de prim ordin pentru viabilitatea pe termen lung a locurilor de muncă. Implementarea noilor tehnologii și a unor noi forme de organizare a muncii (telemunca, munca pe platformele informatice)

poate să conducă la intensități ridicate ale activității, cu efecte negative asupra sănătății angajaților. Din aceste motive, este crucial ca formele de organizare a muncii non-standard să aibă acordul explicit al partenerilor sociali.

Concluzii finale și sinteza propunerilor de instrumente suport și/sau elemente de politici pentru relansarea ocupării în condiții de utilizare eficientă a capitalului uman

COVID-19 s-a transformat dintr-un efect în planul sănătății umane al pandemiei Sars Cov2, în cauza principală sau factorul agravant al crizei economice actuale. Limitarea răspândirii noului coronavirus a însemnat practic blocarea activităților umane în proporții care au generat o multiplă criză – economică, socială, culturală. Practic, asistăm la o reformă sistemică majoră a societății actuale, de la reconsiderarea tehnologiilor până la reforma modelelor comportamentale și de viață. În acest context, piața muncii va fi fundamental restructurată - asistăm la o reșezare a fundamentelor muncii, o reconstrucție a sistemului relațiilor industriale. Se reconfigurează conceptul de resurse de muncă, se redefinesc cele de capital uman – în care componentele de potențial intelectual/profesional, educație și stare de sănătate se redefinesc ca importanță și modalitate de gestionare, inclusiv din perspectiva responsabilității – individual vs la nivel de firmă vs la nivel național. Practic, după doar câteva luni de la apariția pandemiei, prin reacția statelor și reziliența sistemelor economice, asistăm la o redefinire a rolului statului în gestionarea pieței muncii. Cel puțin în România, după schimbarea sistemului în 1989, s-a considerat ca piața muncii este o piață de interes secundar pentru politicile publice, mediul de afaceri reglând echilibrele prin cerere.

Efectele măsurilor de reducere a răspândirii pandemiei sunt majore și recuperarea se va realiza pe o perioadă îndelungată, fiind asociată cu creșterea inegalităților dintre statele lumii. Cererea de consum de bunuri și servicii este profund deformată, ceea ce are **efecte majore asupra ocupării și pieței muncii**. Efectele care deja se manifestă în planul precarizării ocupării pe termen scurt și mediu sunt sintetizate în cel puțin următoarele:

- Constrația activității economice generale datorată efectelor COVID-19, respectiv restricționarea circulației persoanelor- potențiali consumatori – crește ponderea achizițiilor on-line pentru bunuri de consum curent;
- Constrația activității de transport urban și nevoia reconsiderării programului de lucru;

- Creșterea numărului de șomeri – din închiderea temporară/restrângerea activității firmelor – are lor o reorganizare a activității și eliminarea ocupării suplimentare sau de complementaritate; se apelează la șomaj tehnic subvenționat de stat;
- Reorganizarea locului de muncă – spațial și din perspectiva condițiilor de igienă – creșterea rolului lucrătorilor implicați în asigurarea curățeniei în spațiile de birouri și în halele de producție;
- Reorganizarea locurilor de muncă ce presupun interacțiunea cu publicul larg – servicii publice, servicii individuale, servicii sociale adresate persoanelor vulnerabile;
- Reducerea cererii de ocupare pentru meserii și profesii din domeniile care permit substituția muncii cu tehnologia – automatizare-robotizare- control sisteme de la distanță și înlocuirea cu unele noi – de la concepție și CDI și altele din sfera controlului și supravegherii funcționării instalațiilor complexe;
- Creșterea riscului de sărăcie a lucrătorilor informal²⁵, a celor zilieri, a lucrătorilor din agricultură, în măsura în care activitățile desfășurate de aceștia nu sunt organizate potrivit cerințelor de securitate impuse de legislația de limitare a răspândirii COVID – 19;
- Creșterea numărului imigranților temporari – acceptați în agricultură în țările dezvoltate, în servicii de transport, curățenie, etc. – categoria “critical workers” – liberalizarea circulației acestora la nivel de UE.

Măsuri ce pot susține piața muncii

Cadrul general

1. Transformarea Mecanismului de stabilitate (the European Stability Mechanism) într-un instrument de lupta împotriva COVID-19²⁶;
2. Inițiativa europeană pentru susținerea reformei pentru relansare economică a statelor mai slab dezvoltate, care nu sunt în zona euro²⁷;

---

²⁵ Potrivit Organizației Internaționale a Muncii este vorba de cca 2 miliarde de lucrători la nivel mondial, din cele cca 5 miliarde care au fost afectate de închiderea unor activități total sau parțial, vezi : Contagion or starvation, the dilemma facing informal workers during the COVID-19 pandemic, https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_744005/lang--en/index.htm și https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/briefingnote/wcms_743623.pdf

²⁶ EU Affairs -Europe must emerge stronger from this crisis Statement by Parliament President David Sassoli on Europe Day, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/eu-affairs/20200507STO78618/europe-must-emerge-stronger-from-this-crisis>, accesat pe 10 mai 2020

²⁷ The proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on the establishment of the Reform Support Programme https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CJ16-PR-648526_EN.pdf

3. Susținerea financiară a reformelor, prin fonduri pentru relansarea afacerilor și ocupării, cu stimularea dezvoltării domeniilor care protejează natura (clima) și persoanele (vulnerabile pe piața muncii – șomeri, tineri, femei, cu calificări reduse sau care nu mai au cerere) – fond de solidaritate (EU Coronavirus Solidarity Fund) sau obligațiuni “recovery bonds”²⁸, garantate din bugetul UE);
4. Aplicarea recomandărilor internaționale referitoare la ocuparea informală - the Transition from the Informal to the Formal Economy Recommendation, 2015 (No. 204) and the Sustainable Development Goals, which include a specific global indicator on informal employment (8.3.1).
5. Reorganizarea activităților, cu adaptarea la restricțiile de funcționare generate de limitele distanțării sociale;
6. Digitalizarea activităților - trecerea parțială a unor activități în execuție prin sistemul on-line – cu reducerea cheltuielilor de la locul de muncă cu utilități;
7. Creșterea rezilienței naționale și locale la șocurile pieței bunurilor și serviciilor de import, prin creșterea independenței alimentare și de producție pentru bunuri de folosință curentă și/sau produse cu tradiție de piață (cu avantaje comparative istorice pe piață regională/internațională);
8. Promovarea, prin lanțurile valorice de producție și distribuție a agenților economici autohtoni și a produselor naționale – cote limita de participare la licitații a producătorilor din România și cote minime pentru comercializare produse autohtone în toate unitățile de comerț cu amănuntul din România. La nivel mondial este deja recunoscut faptul că ajutoarele de stat în forme diverse pot asigura scăderea inechităților dintre țări în eforturile de relansare economică și creștere a rezilienței economiilor naționale la șocuri – precum COVID-19 sau crizele economice²⁹.

Măsuri specifice adresate pieței muncii

- a) **Susținerea ocupării prin investiții strategice** – infrastructura de transport, modernizare sistem informatic în sectorul administrației centrale și locale;
- b) **Asigurarea ocupării decente, de calitate, în domeniile strategice de dezvoltare** (essential, key jobs) – activități de extracție și prelucrare resurse naturale, energie, servicii sociale – de sănătate, educație;

---

²⁸ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/priorities/eu-response-to-coronavirus/20200415IPR77109/covid-19-meps-call-for-massive-recovery-package-and-coronavirus-solidarity-fund>

²⁹ <https://www.socialeurope.eu/covid-19-state-aid-rules-harm-poorer-member-states>

- c) **Subvenționarea parțială a locurilor de muncă pentru afacerile mici și mijlocii**, cu obligativitatea menținerii în ocupare a respectivelor persoane pentru o perioadă cel puțin egală cu perioada de susținere din fonduri publice și renunțarea la șomajul tehnic;
- d) Scutirea de plata impozitului pe profit pentru investițiile făcute de firme pentru digitalizarea activităților – rețele, echipamente etc, inclusiv **deductibilitate fiscală integrală pentru contravaloarea cursurilor de formare a competențelor digitale pentru salariați**;
- e) **Tranziția de la ocupare informală și mici afaceri informale, la ocuparea formală** în firme integrate oficial în mediul de afaceri³⁰;
- f) **Flexibilizarea formelor de ocupare**, de la susținerea ocupării în sistem part-time, până la asigurarea contractelor full time cu timp modular de lucru, la nivel de an calendaristic, cu respectarea reglementărilor de partajare a timpului de munca cu cel de odihnă;
- g) **Reducerea sarcinii fiscale a angajatorilor asociate salariilor pentru perioada de ucenicie, prin finanțarea parțială a salariilor acestora din fondul de șomaj sau prin linii de finanțare din fondurile structurale adresate formării capitalului uman**;
- h) **Modificarea/adaptarea standardelor ocupaționale** la structura actuala a COR și dezvoltarea unora noi, adaptate cererii de ocupare a mediului de afaceri;
- i) **Stabilirea de standarde de perfecționare** pentru competențe sau elemente de competență ce dezvoltă fondul comun de abilități și competențe cerute de economia modernă- digitală, pentru toate categoriile de profesii și meserii, prin acreditarea de module de formare specifice – din aria competențelor complementare profesiei și a competențelor soft, transversale;
- j) **Susținerea ocupării în sectorul economiei moștenirii culturale – valorificarea economică a patrimoniului cultural tangibil și intangibil, prin activități în parteneriat local public-privat, inclusiv în sectorul economiei sociale**;
- k) **Reconsiderarea rolului consilierii pentru formare profesionale** - asigurarea consilierii pentru educație pentru piața muncii și dezvoltarea carierei profesionale la toate nivelurile de educație formală – consilieri școlari pentru piața muncii;
- l) **Parteneriat mediul de afaceri – școală, prin facilitarea autorității locale, respectiv dezvoltarea la nivelul autorităților locale, în colaborare cu unitățile școlare, a strategiei locale**

---

³⁰ Bonnet, F., Vanek, J., Chen, M. (2019), Women and men in the informal economy: a statistical brief, ILO, Manchester, UK: WIEGO. Ocuparea informală în Europa de Est și în Asia Centrală este de 37% (47% în rural), din care în agricultură 76%, unde lucrătorii familiali neremunerați dețin o pondere însemnată, https://www.ilo.org/global/topics/employment-promotion/informal-economy/publications/WCMS_711798/lang--en/index.htm

pentru ocupare – funcție de structura mediului de afaceri local, strategia de dezvoltare a investițiilor în mediul de afaceri și cererea potențială de locuri de muncă, având ca prioritate educația pentru acoperirea cererii pieței muncii locale;

m) **Dezvoltarea de scheme de parteneriat pentru ocupare locală**, respectiv cofinanțarea formării pentru piața muncii locale – prin programe de învățare pe tot parcursul vieții și a doua șansă la educație – din impozitele și taxele locale și fonduri structurale, în colaborare cu cererea de forță de muncă a firmelor cu sediul social în aria de responsabilitate administrativă a autorității locale;

n) Stimularea creșterii ocupării în firmele mici, cu producție de bunuri și servicii cu specific local, prin promovarea prin târguri și expoziții cu vânzare, susținute de autoritățile publice locale – parteneriat public-public/public-privat; este, practic, vorba de implicarea primăriilor în promovarea produselor mediului de afaceri local în alte zone geografice, prin asociațiile și organizațiile administrațiilor locale – Asociația orașelor din România (AOR), Asociația comunelor din România (ACoR), în parteneriat cu Camerele de comerț și industrie locale, etc.

Bibliografie

Adams-Prassl, A., Boneva, T., Golin, M., Rauh, C. (2020), The large and unequal impact of COVID-19 on workers, 08 April 2020, <https://voxeu.org/article/large-and-unequal-impact-covid-19-workers>

Alipour, J.-P., Falck, O., Schuller, S. (2020) Germany's Capacities to Work from Home, IZA Discussion Paper no. 13152/2020

Apostu, S.A., Roman, M. and Vasile, V., "Physicians' migration from Romania. Recent evidence from administrative data", in BASIQ International Conference: New Trends in Sustainable Business and Consumption - 2020, edited by R. Pamfilie, V. Dinu, L. Tăchiciu, D. Pleșea, C. Vasiliu, Proceedings of BASIQ 2020, Vol. 01,

Apostu, S.A., Vasile, V. (2020) The pattern of migrant physicians from Romania. The Journal of Social and Economic Statistics, vol 1/2020

Baldwin, R., Weder di Mauro, B. (ed.) (2020b), Mitigating the COVID economic crisis. Act fast and do whatever it takes, A VOX Eu.org, CEPR Press

Balleer, A., Gehrke, B., Lechthaler, W., Merkl, C. (2016), Does short-time work save jobs? A business cycle analysis, European Economic Review, Volume 84, May 2016, Pages 99-122. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0014292115000720>

Beland, L-Ph., Brodeur, A., Wright, T. (2020), The Short-Term Economic Consequences of COVID-19: Exposure to Disease, Remote Work and Government Response. IZA Discussion Paper no. 13159, April 2020

Bonnet, F., Vanek, J., Chen, M. (2019), Women and men in the informal economy: a statistical brief, ILO, Manchester, UK: WIEGO

Cahuc, P., Kramarz, F., Nevoux, S. (2018), "When Short-Time Work Works", CEPR Discussion Papers 13041, C.E.P.R. Discussion Papers.

- Cahuc, P., Malherbet, F., Prat, J. (2019), "The Detrimental Effect of Job Protection on Employment: Evidence from France", IZA Discussion Papers 12384, Institute of Labor Economics (IZA).
- Coibion, O., Gorodnichenko, Y., Weber, M. (2020), Labour markets during the Covid-19 crisis: A preliminary view, 14 April 2020 (<https://voxeu.org/article/labour-markets-during-covid-19-crisis-preliminary-view>)
- Costa Dias, M., Joyce, R., Postel-Vinay, F., Xu, X. (2020), The challenges for labour market policy during the Covid-19 pandemic, Institute for Fiscal Studies, March 2020, <https://www.ifs.org.uk/publications/14767>
- Davis, S. J., von Wachter, T.M. (2011), Recessions and the Cost of Job Loss, NBER Working Paper No. 17638, December 2011.
- Dingel, J., Neiman, B. (2020), How many jobs can be made at home, COVID Economics, Vetted and real time papers, Issue 1, 3 april 2020, CEPR Press
- Fourastie, J.(1963), Le grand espoir du XX-eme siecle, Ed. Galimard, Paris
- Gaudecker, H.-M. V., Holler, R., Janys, L., Siflinger, B., Zimpelmann, Chr. (2020), Labour Supply in the Early Stages of the COVID-19 Pandemic: Empirical Evidence on Hours, Home Office, and Expectations, IZA Discussion Paper no. 13158, April 2020
- Gentilini, U., Almerfi, M., Dale, P. (2020), Social protection and job responses to COVID19. A real-time review of countries measures, A living paper version 6 (24 April 2020), World Bank Document
- Gourinchas, P-O (2020b), Flattering the pandemic and recession curves, în R. Baldwin, B. Weder di Mauro (ed.), 2020b
- Griswold A. (2020), Europe is turning to an age-old German work scheme to protect jobs from Covid-19, Quartz, 30 april 2020
- International Labour Organization (2020), COVID-19 and the world of work: Impact and policy responses, 18 martie 2020, disponibil la: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_738753.pdf
- International Labour Organization (2020), How will COVID-19 affect the world of work?, March 2020, https://www.ilo.org/global/topics/coronavirus/impacts-and-responses/WCMS_739047/lang-en/index.htm
- Jacobson, L.S., LaLonde, R. J., Sullivan, D. G. (1993), Earnings Losses of Displaced Workers, The American Economic Review, Vol. 83, No. 4 (Sep., 1993), pp. 685-709.
- Lu, M. (2020), The Front Line: Visualizing the Occupations with the Highest COVID-19 Risk <https://www.visualcapitalist.com/the-front-line-visualizing-the-occupations-with-the-highest-covid-19-risk/>
- Merkel, C., Weber, E. (2020), Rescuing the labour market in times of COVID-19: Don't forget new hires! 07 April 2020 <https://voxeu.org/article/rescuing-labour-market-times-covid-19-don-t-forget-new-hires>
- Muller, K. (2020), EU support for national short-time work schemes, European Parliamentary Research Service, April 2020
- Robalino, D. (2020), The Covid 19 conundrum in the developing world. Protecting lives or protecting jobs?, IZA Discussion Paper no. 13136, April 2020.
- Shigeru, F., Moscarini, G. (2017), "Recall and Unemployment." American Economic Review, 107 (12): 3875-3916.
- Voth, J. (2020), Trade and travel during the time of epidemics în R. Baldwin, B. Weder di Mauro (ed.), 2020a
- Weber, E. (2015), The Labour Market in Germany: Reforms, Recession and Robustness. De Economist 163, 461–472 (2015). <https://doi.org/10.1007/s10645-015-9262-z>
- ***) <http://mmuncii.ro/>